NĂM THỨ MƯỜI. — SỐ THỨ 1682 MỖI SỐ: 0$02 NGÀY THỨ BA 24 OCTOBRE 1922

Trung Bắc Tân Văn

中圻新聞

MỖI NGÀY RA MỘT SỐ

	HANOI [illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]
Một năm. .	6$00	6$90	6$30	6$30	6$60	9$00
Các làng và Các công-sở	»	8.00	8.00	8.00	9.00	»
Sáu tháng. .	3.00	3.50	3.20	3.20	3.30	4.50
Ba tháng . .	1.50	1.75	1.60	1.60	1.65	2.25
Một tháng. .	0.50	0.60	0.55	0.55	0.60	0.75

Les abonnements partent du 1er et du 16 de chaque mois

Toutes les lettres destinées à la rédaction doivent être adressées au directeur
61-63, Rue du Coton, Hanoi

Fondateur: P. E. SCHNEIDER
Directeur: NGUYỄN-VĂN-VĨNH
Rédacteur en chef: PHẠM-HUY-LỤC
Administrateur gérant: NGUYỄN-VĂN-LUẬN

Adresse télégraphique:
TRUNG-BẮC-TÂN-VĂN HANOI
TÉLÉPHONE N° 150

ANNONCES
Décomptées à raison de 3 lignes au centimètre de hauteur, sur 0 - 065 de large.

4e page: *Une seule insertion.* . . . 0$30 le c/m
Par contrat annuel
Par centimètre et par insertion. . . . . . 0$18 le c/m

Réclame dans la 1re page. . . . 2$ la ligne
Annonces judiciaires et légales. 1$50 le c/m
On traite à forfait pour les contrats importants.

Biết đúng thời-giờ

Bài trước ta đã bàn qua về sự quí thời giờ. Bài này ta mới nói đến sự đúng thời-giờ. Mà đúng thời giờ tức như một kết quả do quí thời giờ mà ra. Vì thường con người có biết quí thời giờ thế nào, thì con người mới biết đúng thời giờ ra làm sao được.

Vậy người Nam ta có biết đúng thời giờ hay không? Ta không dám quả-quyết phán-đoán dứt một lời ra làm sao. Ta chỉ xin kể một vài câu chuyện mà chính ta đã thực có ở trong, hoặc mục kích thấy rõ ràng.

Một hôm ta phải về quê có chút việc. Lúc ở làng muốn ra ga, — (làng cách ga độ 8 ki-lô-mét) — giở đồng hồ ra xem thì chẳng may đồng hồ không chạy vì hôm trước quên lên dây. Hỏi người trong nhà không ai có đồng hồ, hỏi mấy nhà ở gần quanh đồng hồ không ai có. Tưởng đi hỏi ông Tổng-sư chắc được, vì ông đang làm cái gương đúng giờ cho cả làng cả tổng, thì ông cũng lại rằng: không có. Tức mình vặn: Thế thì làm thế nào cho học-trò ra vào đúng với thời khắc biểu? — Tôi coi bóng mặt giời, tôi nghe tiếng còi xe lửa rít... Câu đáp chất phác mà thành thực. Nhưng ta cũng chẳng có trí nào mà nghĩ tới, ta vội vàng đến tận nhà cụ Chánh-Bá ở thôn Đoài, thì quả ở nhà cụ có một cái đồng hồ treo, đầu cụ mới tậu được từ trung tuần tháng trước. Ta lấy theo giờ, rồi về sắp sửa ra đi. Lúc đến nhà ga, đem so lại, thì giờ đôi bên sai nhau đến quá ba mươi phút. May mà là sai chậm lại, ta chỉ mất công đợi ít lâu, chớ không nhỡ chuyến xe thì hỏng việc. Ấy là sự đúng giờ ở đám thôn quê chưa sao có được, chỉ vì nỗi hiếm đồng hồ, đồng hồ còn coi như một vật quái lạ, một món xa-xỉ vậy. Trái lại, ở ngoài kinh thành, đồng hồ có không biết bao nhiêu, thì phần ta chắc đến chín phần sự đúng giờ hẳn có. Lắm nhà nào vừa đồng hồ treo trên tường, vừa đồng hồ để trên tủ chè, nào vừa đồng hồ đánh thức để trong phòng ngủ, vừa đồng hồ quả quít bỏ vào túi, vừa đồng hồ giây da vòng cổ tay,... đồng hồ cái nào cũng chạy đều phăm phắp và khi muốn kiểm cho thực đúng, lại còn trông được bao nhiêu đồng đồ khác ở nhà giây thép, ở các Thánh-đường cùng các nhà buôn, mặt đồng hồ to bằng cái nia, kim chỉ giờ to bằng cái giùi, tiếng đồng hồ đánh to bằng tiếng chuông chùa rung động bốn phương giời. Nhiều đồng hồ, nhiều giờ như thế, thế mà ta vẫn thấy có nhà thực hình như không biết sự đúng giờ là gì cả. — Có cái thiếp của bạn mời ông đúng sáu giờ đến xơi rượu — sáu giờ kém mười, kém năm ông chưa đến, có lẽ vì ông sợ đến sớm qua chủ nhà cười là hâu ăn chăng? — Đúng sáu giờ ông còn chưa đến, có lẽ giờ ấy xung khắc với tuổi ông chăng? — sáu giờ mười lăm — hai mươi — ông vẫn chưa đến, bao nhiêu khách đợi cùng nói đến ông, chủ nhà thấc thỏm ra cửa ngóng bóng ông đôi ba lượt. — Sau mãi đến 6 giờ 35 phút mới thấy ông, chỉ vì ông dềnh-dang khệnh-khạng hão mà thôi. — Có cái giấy của nhà cầm họ mời bà đúng 4 giờ chiều đến mua bán mà dưới chữ *đúng 4 giờ* in đã to, lại còn gạch một gạch dài có ý khẩn thiết lắm. Thế mà 4 giờ, 4 rưỡi, 5 giờ còn chưa thấy bà. Đầy tớ đi mỏi mòn cả chân,.. đến mãi gần sáu giờ mới thấy bà đến chỉ vì bà còn giở câu chuyện nói thiên giời địa đất với một người hàng xóm mà thôi.— Có cái tờ đạt của nhà đang-cai chỉ rõ *tảo bát điểm* mời cụ lên đình để làm lễ. Tám giờ cụ còn ngủ, chín giờ cụ xơi cơm, mười giờ cụ còn tắm, lúc cụ vào đình thì đã gần mười một giờ mà nghe đâu còn có cụ ở Giáp khác vẫn chưa đến được đúng giờ như cụ, làm cho đồ lễ ôi-oai, Thần Thánh hình như phải ngồi mà chờ đợi vậy...... Ôi! sự đúng giờ ở ngoài đình, ở nhà cái họ, ở bữa tiệc, nói trong bài này không phải là hiếm. Người ta có thể khái niệm ra mà nói rằng hầu hết đâu đó vẫn thường thường như thế, dù bao nhiêu tiếng «tíc tắc» của bao nhiêu đồng hồ hợp lại đồng thanh hô lên để cũng còn chưa uyển chuyển được, huống chi một bài nho nhỏ trong một tờ báo này. Nên đây thực ta không có ý giảng đạo đức, dám làm một bài luân-lý nói về sự đúng giờ có ích cho một người học-trò, một người làm thợ, một người đi buôn, một người đi dự tiệc, đi hội-đồng, đi nghe diễn-thuyết.... làm sao. Vì ta biết đích rằng cái thói quen đã thành, thời giờ chưa khiến nổi được ta, thì không bảo một ngày, một chốc mà ta bước ngay tự cái điểm không có giờ nào đến cái điểm tính từng giờ, từng phút, từng giây mà được.

À, đồng-hồ tuy có nhiều mà chẳng qua đồng-hồ chỉ đẹp về cái dây, chỉ vui về cái tiếng, chớ nào đồng hồ đã bảo ban ta, đã giúp giập ta được việc gì? Ấy trên mặt đồng-hồ trước còn có mười hai giờ, bây giờ đổi thành hai mươi bốn giờ, nay mai cho ai đổi tăng lên ba mươi sáu giờ cũng mặc, ta vẫn còn giữ *tí, sửu* với *dần, mão, thìn tị* với *ngọ, mùi*, trong nhà hoặc có cụ già vừa tắt nghỉ hay đứa bé mới vào đời, ta cứ cho bốc nắm đũa rồi ra bấm đốt ngón tay ta tính, chớ đâu ta đã cả tin đồng hồ! Cái hiện tình như thế, ta phải đành như thế. Nhưng ta trắc-lượng rằng cái tình hình ấy rồi cũng phải đổi. Nghĩa là bao giờ các bọn hậu tiến sau này được tập quen cái nếp đúng giờ ở trường học, và cái cuộc đời cưỡng bách con người làm một tí gì cũng phải có giờ giấc, thì lúc bấy giờ ta tưởng không cần phải nói đến nữa, ai nấy cũng tự khắc ép mình vào sự đúng giờ cả.

N. Ô. N.

Âu-châu điện-tín

VÔ-TUYẾN-ĐIỆN

Bordeaux, ngày 23 Octobre 1922

Tại hội đồng Bồi-thường

Sáng hôm thứ bảy, hội-đồng Bồi thường do M. Barthou chủ-tọa đã bắt đầu xét bản dự thảo của chánh-phủ Đại-pháp. Trong thiên khai mạc bản dự thảo ấy, có bày tỏ mọi lẽ rằng nước Đức không cần phải xin triển hoãn trái khoản. Mà không có các khoản bảo lĩnh thì không có thể ưng cho triển hoãn trái khoản được.

Nước Pháp không có thể ưng thuận việc nói rằng nước Đức cùng khốn không có thể nộp tiền được nữa, vì rằng số tiền công dân nay nước Đức không có, nhưng vẫn còn giữ được nguyên các tài sản kia khác và cơ-khí sinh-thực vẫn còn nguyên. Còn về việc kiểm-duyệt tài chính của nước Đức thì nước Pháp xin rằng trụ sở hội-đồng kiểm duyệt phải đem đến ở Berlin, để hội-đồng có thể trù tính mọi phương sách mà kiểm duyệt các số thu-nhập, và ngăn ngừa việc đem tư-bản ra ngoại-quốc. Hội đồng kiểm duyệt sẽ có chức-vụ, và được toàn quyền bất kỳ lúc nào xem xét tài chính của nước Đức cũng được. Về các phương sách tài chính, thì nước Pháp xin giao cho các nước trái chủ kiểm duyệt tài chánh của nước Đức, và trù-tính mọi phương sách để làm cho cán cân chi thu được thăng bằng, cấm nhà quốc-gia ngân hàng nước Đức không được đem bán những trái đơn đi, giao cho đồng-minh kiểm duyệt nhà quốc gia ngân-hàng, và khi nào tiện lợi thì sẽ phát hành các ngân-khố trái-đơn hoãn lại bằng vàng. Còn về hàng hóa xuất cảng thì nước Đức vẫn thu 25% về giá hàng-hóa bằng tiền tệ ngoại quốc để nộp vào số bồi thường

Cuộc hội nghị của liệt-quốc về việc lao-động

Sáng hôm nay, hội-đồng không họp kỳ đại hội-đồng. Chỉ có các tiểu-ban làm việc. Tiểu-ban thứ nhất thì bàn về việc công nhận các âm thoại nước Đức. Mười bốn phiếu phản đối, chỉ có mười hai phiếu ưng thuận mà thôi. Tiểu ban thứ hai thì bàn về cái phương pháp đặt biểu thống kê về việc di cư. Cái vấn-đề ấy rất là quan trọng, vì là một cái vấn đề chung của liệt-quốc, và cái vấn-đề ấy lại có quan hệ mật thiết đối với sự phòng bị sự thất nghiệp và sự khôi phục nền kinh-tế của liệt-quốc. Về đường đạo đức, thì phải tìm cách bảo-hộ những thợ thuyền di cư cho các chủ xưởng khỏi áp chế được. Cái vấn-đề này, ngay từ lúc mới lập hội-đồng liệt-quốc về việc lao-động, đã bàn ngay đến trước tiên.

Theo như lời kỳ hội-đồng thứ nhất ở Washington quyết nghị, thì bấy nay tòa trị-sự vẫn khảo cứu cái vấn-đề ấy. Một tiểu ban do Lord Ullswatir chủ-tọa hội-nghị ở Genève trong tháng Août 1921, đã khảo cứu về hết các phương-diện, và đã có dự thảo ít nhiều điều khoản về việc mộ thợ đi xa, việc vận tải, việc vệ-sinh, việc khám-xét, việc định tiền công, và về việc phản hồi bản-quốc. Song tiểu ban ấy xét rằng cái vấn đề ấy cần phải khảo cứu kỹ càng lại mới được, tiểu ban ấy xin rằng nay hãy soạn những biểu-thống kê rất tinh tường rất hoàn-bị rồi mới có thể ấn định điều lệ về cái vấn-đề ấy. Vậy tiểu ban thứ hai của hội-đồng lần này sẽ phải khảo cứu cái phương pháp về việc lập biểu-thống kê ấy. Tòa trị-sự có đệ trình tiểu ban một bản dự-thảo về các phương pháp ấy. Cứ như bản dự-thảo ấy thì hội đồng sẽ xin liệt-quốc cho hội-đồng biết tất cả các tin tức, và các biểu thống-kê về thợ thuyền đàn ông, đàn bà, con trai, con gái di cư các nước. Bản dự-thảo ấy nhiều chánh-phủ đã ưng thuận.

Thế-giới tân-văn

Tử-thi chôn đã mười tám thế-kỷ mà vẫn còn nguyên

Mới rồi người ta đào một cái nghĩa-địa của người Gaulois và người Romains ngày xưa tại Martres-de-Veyre, có thấy những tử thi chôn đã mười tám thế-kỷ nay mà vẫn nguyên. Công việc ấy do M. Audollent, chưởng giáo khoa Văn-chương ở Clermont-Ferrand, và là thông-tin-viên của Hàn-lâm-viện Đại-pháp chủ-trương.

Trước tiên thì thấy những lọ bằng đất nung, và những tiền-tệ về cổ thời, rồi sau thấy một chục cái quan-tài bằng gỗ chôn đã đến hai nghìn năm nay.

Lúc mở quan tài ra, thì thấy quần áo giầy dép, đồ đan, đồ tiện, các quả các vị ăn, và tử-thi vẫn còn nguyên không việc gì cả. Các nhà bác-học chứng kiến ở đấy, ai nấy đều lấy làm ngạc nhiên.

Có một điều rất lạ, là tử-thi không có liệm thuốc gì riêng. Nhưng xét ra vì ở trong quan-tài ấy lại có thán-khí, mà quan-tài gắn kín cho nên tử-thi không thối được.

Tư-tưởng biến-thiên trong học kinh-tế về đời gần đây

Nước ta từ xưa về phương diện kinh tế rất là đơn giản, cho nên cái tư-tưởng thuộc về kinh-tế cũng không bao giờ có tiến-bộ. Gần đây thế-giới khai thông, về phương-diện kinh-tế biến hóa rất nhanh, cho nên tư-tưởng kinh-tế cũng mỗi ngày mỗi mới lạ. Cái cơ sở dĩ xúc tiến được phần tư-tưởng ấy là bởi cái sức hành vi. Sức hành vi của kinh tế thì đại khái có bốn phần: *1· Tiêu-phí, 2· Chi-phối, 3· Giao-dịch, 4. Sinh sản.* Về phần sinh-sản lại có ba cái yếu-tố: *1. Thổ-địa, 2· Lao-lực, 3· Tư bản.* Các nhà nghiên cứu về môn học kinh-tế, nhân cái điểm quan-sát không cùng, tưởng đối với những cái đó đều có thiên trọng khác nhau. Mỗi nhà thiên trọng về một mặt, nên lại phát sinh ra một vấn-đề, vì thế mà học thuyết kinh-tế và chính sách kinh-tế đều chủ-trương một ý-kiến không giống nhau. Vậy nay xin nhân cái tư-tưởng biến thiên của các nhà học kinh-tế lược chia ra sau đây, gọi là giúp một phần tham khảo cho các nhà học-giả.

Chủ-nghĩa trọng thương-nghiệp. — Vào khoảng giao thời thế kỷ 17 và 18, tức là cái thời đại chủ-nghĩa trọng thương-nghiệp rất thịnh hành. Ở cái thời đại đó, quan niệm quốc gia dần dần phát hiện, đã tự cái thời đại lấy vật mà giao dịch với nhau, tiến lên làm thời đại giao dịch bằng tiền của, lấy sự hấp thu tiền của làm cái phương-pháp làm giàu, tưởng lệ các nhà buôn bênh vực lợi quyền; về sự mậu-dịch trong trường quốc-tế thì chú trọng về sự thu vào, mà cấm chỉ sự tiết ra; còn sự mậu-dịch trong nước thì chủ trương tự-do; sức hành vi của kinh-tế thì trọng ở sự giao-dịch; phần yếu-tố sinh-sản thì trọng về tư-bản, mà tư-bản thì lại lấy cái phần tư-bản lưu động như tiền của làm cần hơn, cho là có tiền của, thì hết thảy các vật đều có thể gop lại mà có được cả. Lại lấy lẽ kinh-tế mà phát-đạt được ắt phải nhờ cái quyền lực của nước nhà làm hộ vệ cho, nên chủ trương can thiệp đến cả chính sách. Ấy cái tư-tưởng đó xuất hiện ở xưa kia, thực đã ra phần kịch-liệt lắm.

Chủ-nghĩa trọng nông-nghiệp. — Về phái này nhân cái tệ của chủ-nghĩa trọng thương, rõ biết cái lẽ tất nhiên của thế-giới, coi nhà nước như một người, phí lắm cho hai bên đi lại được thông đồng thì sự giao dịch mới có thể làm được hoàn-toàn chu đáo. Sức hành vi kinh-tế thì chú trọng về phần sinh sản, cho là sự tiến-bộ văn-minh, hạnh-phúc xã-hội đều bởi ở cái lượng sinh sản hơn kém như thế nào mới phán định được. Cái yếu-tố của sự sinh sản về phái này lại trọng về thổ địa, lấy nông-nghiệp làm sự sinh sản chân chính hơn, cho công-nghiệp chỉ là chế tạo, thương nghiệp chỉ là chuyên vận mà thôi, thì không gọi là sinh sản được.

Phái học chính-thống. — Đương thời đại ấy, chế độ các công-trường lại đương nổi lên, vì công-trường cần phải có tư bản hùng hậu, cho nên về phái học này lại trọng thị vào tư-bản, cho sự giàu thịnh của nhà-nước, cốt ở tư-bản phát-đạt làm cái nguồn gốc trước hết. Bênh vực các nhà tư bản và các nhà địa-chủ, chuyên chú vào sự nghiệp sinh sản, không kể gì lợi hại của phần người tiêu phí, lại cổ động cái chủ-nghĩa phóng nhiệm tự do. Về cái yếu tố trong sự sinh sản lại trông về lao lực, lấy cái phương pháp sinh sản dần chia làm nông, công, thương, nhưng đều phải lấy lao lực làm chủ. Phái này nguyên ở phái trọng nông mà ra, nhưng về cái lẽ cho công, thương làm không phải sinh sản thì không lấy làm hợp lẽ; cho là phàm cái gì có thể tăng-gia được cái giá-trị tiền của thì đều gọi là sinh sản cả, mà công thương ở trên đường kinh-tế so với nông-nghiệp lại càng có ích hơn. Phái này thực là muốn điều-hòa hai phái trên kia.

Ngoài những phái như đã kể trên ấy, lại còn có nhiều phái khác nữa, mỗi phái đều giữ một cái lý-tưởng riêng, cứ cái hiện-tượng kinh tế của thế-giới ngày nay trình bày ra nhiều nỗi phân vân cũng là bởi cái lẽ đó. Ta có thể nhân cái sự thế biến thiên từ xưa tới nay làm tỉ-lệ thì biết đâu sau này lại chẳng có cái phương pháp thích đáng trên con đường kinh-tế của thế-giới hay sao? Lẽ đó không phải là ta ước lượng chắc như thế đâu, cái lý đương nhiên rồi đến phải thế, mỗi phái mỗi ý kiến, tranh luận nhau mãi, cái cơ lợi hại nó sẽ lộ ra rành rành. Cho nên ta muốn nghiên cứu về học kinh-tế tất ta phải chiết trung về những lẽ lợi hại của các phái ấy, thì mới khỏi cái ngộ điểm cho mình và di hại cho người vậy.

X.

Hội-đồng Tư-vấn Trung-kỳ

(Tiếp theo)

Biên ký về việc lý-tài

Việc canh-nông — Việc buôn bán
Việc kiểm-lâm — Việc thuốc thú vật

Mấy năm trước đây, dân An-nam đã được nên đường thịnh-lợi, là nhờ vì được nhiều những tiền thu về thóc gạo.

Sự buôn bán: Ai có xem cái sổ hàng hóa xuất cảng nhập cảng của nhà Thương-chính kê biên ra từng năm thì mới biết rõ cái sự thịnh-lợi và mới nhận biết được cái số tiền lời mỗi ngày mỗi thêm.

Trong Annam mà bây giờ xuất cảng được nhiều hơn thuở trước, là vì những mùa màng sinh sản của dân dùng mỗi ngày mỗi thừa ra nhiều. Có lẽ mà nhập cảng cũng nhiều nữa.

Nhưng mà phải ghi biết rằng những đồ sản-vật xuất-cảng, thì phần nhiều là những đồ cần dùng nhứt, mà những đồ hàng nhập-cảng thì chỉ là những đồ khí-dụng mới, có tiền thì sắm chơi, như khi xưa thì lẽ là đồ thừa không sắm.

Xem như những đồ mà những người An-nam gởi mua các nước thì biết rõ ngay rằng những người An-nam bây giờ trừ ra những đồ thiết dụng phải mua không kể, mà lại còn có dư tiền mà mua những đồ không cần, đó là biết cái sự thịnh-lợi dân An-nam bây giờ hơn thuở trước.

Nếu mà đường sá sửa sang cho tử-tế và đường xe-lửa sang Tàu mà làm xong thì sự buôn bán bên Nhà-nước Bảo-hộ và nhứt là sự buôn bán dân Annam thì có thể mở-mang lớn lao nữa. Mà thôn dân thì nắm được mùa vận-tải thóc gạo đi bán cũng dễ dàng mà khi đói kém thì cũng có thể đi mua thóc gạo rẻ các nơi. Rồi sau dần dần quen biết mà đi lại buôn bán, không những với những nơi gần quê mình, mà đi lại buôn bán cả với những tỉnh nào xa. Thế thì khỏi phải mua lại của những người buôn khác như bây giờ mà để người ta ăn lận nhiều.

Việc canh-nông

Thóc lúa là một thứ cây trồng nhiều ở trong Trung-kỳ; mà các sở canh-nông thì vẫn ra sức mà làm cho các thứ thóc lúa sinh sản cho nhiều. Cái đại lợi ấy thì còn đợi làm các công cuộc lấy nước vào ruộng. Tuy vậy, song cũng nên lấy phân bón mà bồi-dưỡng cho các thứ lúa trồng, để mà lấy hơn lên mỗi mẫu ít nhiều hoa-lợi nữa.

Cái đó thì ở trong Trung-kỳ đã có thí nghiệm rồi, mà các sở canh-nông ở Huế hiện đang thử. Song khi nào mà các sở canh-nông ở đây mà có đủ người làm việc mà giúp đỡ dạy bảo bảo cho người canh-nông Annam thì có lẽ chắc là thành hiệu.

Trừ ra các thứ thóc lúa, thì còn có những thứ: cau, dừa, lúa ngô, đậu-lạc, sắn, khoai nước, đậu xanh, thuốc lá, chè văn văn,.. cũng phải chăm chút mà trồng. Bởi vì các thứ hoa lợi ấy cũng có thể bù đỡ cho dân khi mất mùa lúa, và lại cũng có mà nó sinh được lợi nhiều trong khi bán đổi, thật là những thứ hoa lợi đó hiện đang mở mang khắp cả các tỉnh hạt.

Việc kiểm lâm

Những người Kiểm-lâm không phải là những người chỉ đi thu thuế rừng như là những người dân ngu xưa nay vẫn cứ tưởng thế. Cái công việc của những người Kiểm-lâm thì phần nhiều là chỉ ra sức mà giữ gìn cây rừng và tập lại những chỗ bỏ hư hoang, xưa nay dân làng không ai giữ gìn.

Cái rừng thì không phải là tự nó mà sinh sản ra được nhiều gỗ. Người ta phải gìn giữ nó mà phải điều độ nước mưa, nước sông cho có hạn ngữ vừa vặn. Những chỗ rừng mà mất đi là vì nước lụt to dữ làm hư hại. Những cây nó không ngăn giữ được nước, rồi những đất chung quanh gốc cây bị nước mưa phải lở cả, rồi thì gỗ trôi đi mất cả.

Bởi vậy cái sự làm rẫy phải nên nghiêm cấm mà dần dần phải bỏ hết. Vì là làm rẫy thì rồi ra hại cả một xứ.

Việc thuốc thú vật

Nước Annam có nhiều trâu bò song thường hay bị dịch tễ, thứ nhất là trong những tỉnh về phía Bắc.

Những công việc các sở thuốc thú-vật, nào là trồng đậu nào là ngăn ra những chỗ bị dịch-tễ, thì cũng có thành hiệu. Song những công việc đó thì phần nhiều chưa có đắc-lực. Vì là dân chưa có hiểu rằng những điều cấm ước đặt ra đó đều là vì lợi cho dân, tuy là lúc đầu cũng có bận bực một chút, song dân cũng cứ phải khai báo cho quan biết những bệnh có nghi ngờ trong những trâu bò và các thú vật mới mắc phải.

Nói về sở Công-chánh

Tuy rằng sở Công-chánh đã làm nhiều việc ở xứ Trung-kỳ này, thế mà phần công việc sở ấy hãy còn quãng đại lắm. Vấn rằng đất bộ ở Trung-kỳ đường-sá có nhiều, mà còn kém thua các xứ lân cận như

Do Võ Phi Hùng Cựu HS Petrus Ký (67-74) tặng Huỳnh Chiếu Đẳng chủ Kho Sách Xưa Quán Ven Đường. (Từ microfilms của Đại học Cornell)

Bắc-kỳ và Nam-kỳ về khoản dẫn-thủy-nhập-điền, kênh và đường xe-lửa. Phải gắng sức vì lợi-ích để bù cái thời gian mất đi lúc trước đặng mà lo việc mở mang tài-chánh ở xứ này. Nay hiện đã ra sức khởi hành và qua năm 1923 sẽ mực thước ấy mà làm theo

A. — Đường mà phí tổn về Đông Pháp ngân sách chịu

Đường-sá

Đường-cái-quan — Thiên-lý lộ số 1. — Cộng 1500 km. — Trong con đường cối yếu này thông xứ Bắc-kỳ với nước Xiêm-la, còn phải đắp một đoạn 90 kilomètres ở xứ Trung-kỳ trong hạt Phanrang và Phanri. Việc công tác năm 1923 trù làm 34 kms đường ở giữa khoảng ấy, có lẽ đoạn khuyết đó đến năm 1924 hoặc năm 1925 tùy lực tài sản của ngân-sách thì biến mất đi được.

Sở công-chánh lại còn thỏ thẻ mà làm cầu để bớt đò ngang. Qua năm 1923 thì có lẽ bớt đò Lý-hòa, Quảng-trị, Phú-ốc, Ba-ren, Ban-thạch, Đông-hà và Cam-lộ, vậy thì cuối sang năm còn lại 13 cái đò ngang.

Đường từ Luang Prabang tới Vinh đi qua Hương-sơn và Cửa-rào. — Thiên-lộ-lộ số 7 cộng 215 kilomètres. — Nhằm khi tạnh ráo đường đi xe-điện được tới Cửa-rào, cái bề rộng chưa vừa mới đường nữa phần lới đá mà còn nhiều chỗ hay lụt. Phải cần một số tiền hơn 400.000 p. nữa để tu bổ con đường ấy mới đi lại được suốt năm.

Đường từ Vientiane tới Nghệ đi qua Bansot và Napé đường thiên lộ số 8 — 112 kilomètres — Lúc tạnh ráo đi đến Napé được, nhưng mà cần phải sửa sang nhiều lắm. Muốn cho lúc nào đi lại cũng được thì còn phải tốn đến 300.000 p. nữa và phải thêm 300.000 p. làm cầu mà thế đò ngang.

Đường từ Vientiane tới Huế đi qua King Kabao và Đông-hà — Thiên lộ lộ số 9 — 84 kilomètres. — Con đường này kể từ đầu cho đến kilomètre 41 thì tốt lắm, từ số 41 đến số 60 thì kém thua nhưng mà đi được. Từ đó sắp lên, khúc đường mới giao cho nha Công-chánh Trung-kỳ thì đương nhàm, rồi bắt như cũng khỏi công làm. Qua năm 1924 có lẽ xong được.

Đường tắt ngang

Đường tắt ngang qua Lào thì có ngả đèo Nải-gia và hạt Hà-tĩnh và Đồng-hới — và ngả Trà-khê — về hạt Phú-yên và Kontum.

B. — Đường mà phí tổn về ngân-sách Trung-kỳ chịu

Mọc công-tác năm 1923 trù làm thêm đường trong các tỉnh hạt. Đường nào chưa gấp lắm thì hãy tạm hoãn lại, để dồn tiền mà làm những nơi tối quan thiết như những nơi sau này :

Đường số 1 — từ Thanh-hóa tới Vạn-Mai ; đường số 120 — lối lên hóng mát trên Bana ; đường 128 — từ Mộ-đức tới Ba-tơ hạt Quảng-ngãi ; đường số 145 — từ Qui-nhơn lên Kontum ; đường số 153 — từ Tuy-hòa lên Cung-sơn ; đường số 157 — từ Ninh-hòa lên Banméthuot.

Kể từ tháng 6 năm 1922, những con đường tỉnh hạt của xứ Trung-kỳ này lồng cộng được 5.050 kilomètres.

Trong số ấy thì 750 kms đã trải đá rồi, 2100 kms chưa trải đá mà đi xe hơi được ; 2200 kms thì 3 tháng đi không được — Mỗi một năm thì có thể trải đá được 200 kms và làm thêm được 200 kms.

(Còn nữa)

VIỆC HANOI

Tin tàu. — Tàu *Armand Béhic* tới Haiphong ngày 23 Octobre hồi 9 giờ 30 sáng.

Tàu *Amiral Nielly* tới Saigon chiều ngày hôm 24.

Điện-tín của quan Thượng-thư Sarraut gửi cho Bắc-kỳ Tư-vấn nghị-viện. — Hôm Bắc-kỳ Tư-vấn nghị-viện giải tán, có điện sang Paris chúc mừng quan Thượng-thư Thuộc-địa Albert Sarraut và quan Toàn-quyền Long, vừa rồi các ngài có đáp lại hai bức điện-tín như sau này :

Điện-tín của quan Toàn-quyền Long gửi cho quan quyền Toàn-quyền

Bẩm chức rất lấy làm cảm động về những tình ý của nghị viện Bắc-kỳ đã tỏ cùng bản chức, vậy nhờ ngài thay lời bản chức mà cảm ơn nghị viện và tuyên cáo cho ai nấy được vững dạ rằng bản-chức vẫn săn-sóc các công-việc của nghị-viện một cách rất ân cần.

Ký tên : Long

Điện-tín của quan Thượng-thư Thuộc-địa gửi cho quan Toàn-quyền

Nhờ ngài tỏ cùng các ông nghị viện Tư-vấn rằng bản chức rất lấy làm cảm-động về những tình-ý của nghị-viện đối với bản chức. Bản chức sẽ chuyển đệ lên quan Giám-quốc lấm lòng ân-nghĩa và luyến-ái của nghị-viện đối với chánh-phủ Đại-pháp. Như ngài lại nói cùng các ông nghị-viện rằng bản chức vẫn lấy làm ân-ủy-m mà ghi nhớ rằng các ông ấy thật đã đem lòng thành-thực, đem trí minh-mẫn để giúp việc cùng Nhà-nước. Nhờ về sự giúp-giập ấy nên ở Đông-Pháp đã thực hành được các cái chính-sách quảng-đại mà bản chức vẫn chú-ý làm cho mỗi ngày được phát đạt thêm mãi.

Ký tên : Sarraut

Quan Toàn-quyền Long tại Đại-Pháp — Quan Toàn-quyền Long đã trần-thuyết tại hội-đồng tài chánh của Thuộc-địa nghị-viện về trái-khoản 40 triệu quan của Đông-pháp định mộ nay mai đề mở mang đường hỏa xa nhất là đề làm nối đoạn đường Vinh-Đông-hà. Trái khoản 40 triệu quan ấy là một phần nữa về trái khoản 90 triệu của Nghị-viện cho phép năm 1912. Sau quan Toàn-quyền có trần-thuyết về cái biện-tình tài chính Đông-pháp. Ngài nói rằng chẳng bao lâu nữa Đông-pháp có thể thực-hành được cái chương-trình của quan Thượng-thư Sarraut. Trái-khoản 40 triệu quan nói trên kia sẽ mộ ngay ở thuộc địa.

Tàu « **Maliciense** » **khởi nạn**. — Tàu *Maliciense* ngày 22 vừa rồi có tin rằng không chạy được về bỏng máy ở phía Bắc Tourane 33 hải-lí thì sáng hôm qua hồi 8 giờ nhờ có tàu *Garonda* đất đã về được bến Tourane.

Quan Thống sứ đi kinh lược. — Sáng hôm nay, quan Thống-sứ Monguillot đã đi kinh lược tỉnh Cao-bằng cùng với thư-ký riêng của ngài là quan cai trị Manau.

Hội chợ Hanoi. — Sáng thứ sáu 27 này thì Hội-đồng hội-chợ sẽ họp để nhận những đầy nhà mới của nhà lính trong mới làm xong.

Tàu đâm chết người. — Quan Công sứ Quảng-yên có điện rã ng tàu *Champagne* của M. Ng-hữu-Thu tức Sen đi ở Hongay về bị đâm ở trước cửa tàu Quảng-yên trưa hôm kia. Số người chết chừng 40 người.

Thư từ ở Pháp sang. — Tàu *Armand Béhic* mang thư từ và Nhật-trình ở Pháp sang đã tới Haiphong sáng hôm qua, chuyến xe-lửa chiều, sở Điện-báo Haiphong đã cho đưa các báo thư lên Hanoi và sáng hôm nay đã bắt đầu phát.

Đông-pháp phải giúp cho các đảo bên Thái bình-dương — Báo *Midi Colonial* có đăng rằng :

« Người ta nói rằng cho được thực hành cái chương trình giáp đỡ các thuộc-địa ở Thái-bình-dương thì quan Serraut đã thương lượng với quan Toàn-quyền Long vay được của kho dự b Đông-pháp 12 triệu để giúp cho xứ Tahiti về việc lập bải-cảng Papeete. Lại một số nữa tám triệu cũng của kho dự-bị ấy để mà khai khẩn tại Nouméa là kinh-đô bên Tân-thế-giới.

Sau nữa chánh-phủ Đông-pháp đã cùng với quan Thống-đốc mới ở Océanie là M. Rivet đang dự định việc đem người An-nam sang Marquises (Polynésie) ».

Bạc giấy với bạc đồng. — Số bạc giấy của nhà Ngân-hàng Đông-Pháp (Banque de l'Indochine) tính đến ngày 30 Septembre 1922 thì được là 76 triệu, 16 vạn năm nghìn 506 đồng 6 hào mà bạc đồng ở trong kho thì được là 13 triệu 34 vạn 360 p. 30.

Quan giáo-sư Léonet. — Quan giáo-sư George Léonet người đến học các trường đạo bổ Hanoi đi tàu *Armand Béhic* ở Pháp sang đã tới đất ta ngày hôm qua. Trái với tin đồn trước, ngài không giữ chức thư-ký tại nha Học-chính Đông-pháp mà lại sung chức đốc-học các trường đạo Bắc Hanoi như trước.

Bản quán xin có lời kính mừng quan giáo-sư Léonet đã tới nơi.

Những nhà hàng cơm ở Hanoi cũng vì cuộc HỘI-CHỢ mà mở rộng thêm ra. Các ngài cũng nên thuê buồng ngay đi.

Từ 10 đến 24 Décembre 1922. 2072

Núi Ba-vì làm nơi nghỉ mát. — Ở trên Sa-vì có một cái Cao nguyên cao gần 500 thước tây, vì thử dùng làm một nơi nghỉ mát như Tam-đảo thì tiện lắm. Trong bến quan Toàn-quyền lên thăm đền Hùng, đến Sơn-tây vừa rồi thì M. Borel và quan Công-sứ Lachaud lính ấy có trình bày với ngài về sự ích lợi mở một con đường lên đến Cao-nguyên ấy, chỉ dài độ 5 kilomètres thôi mà lại không phải làm cầu cống thì tiền không đắt là bao.

Cái Cao-nguyên ấy rất là thoáng khí không bao giờ máy xuống đến nơi được mà lại không bị sương mù như ở Bình-nguyên. Có một nhà bàng cơm ở Hanoi đã sẵn lòng mở một cửa hàng ở trên ấy.

Núi Ba-vì gần Hanoi hơn Tam đảo mà đi lại dễ hơn, vì là không có đò thì sau này ích lợi chẳng kém chi Tam đảo. Vì cái địa thế nó mà không có máy, không lẽ lm mới thì có thể đi lại được quanh năm.

Có thuốc da đen chữa hóa da trắng. — Báo *Annales Coloniales* có đăng rằng :

« Nghe đâu có một nhà y-sĩ Ba-tây (Brésil) đã tìm được cách biến sắc người Bắc chủng hóa ra sắc trắng.

Nhà y-sĩ đó lấy vài giọt máu ở cánh tay trái một người bắc chủng rồi luyện chế theo một cách còn giữ kín mà tiêm vào cánh tay phải người ấy thì tự khắc thấy nước da đen biến sắc đen mà độ mười lăm hôm thì thành ra trắng hẳn.

Sự kết quả mới là thay! Nhưng cách làm cũng không phải là dễ dàng đâu, vì máu tiêm vào mình bao nhiêu phải đo rất là cẩn thận, nếu không thì sắc không biến được hết, lại có chỗ lang lổ, đáng lẽ là một người Tây đen biến trắng mà lại thành ra một người Tây đen đốm trắng ».

Lời cảm ơn. — Tôi xin có lời cảm ơn các cụ, các ông, các bà có lòng hộ cố đã gửi lời chia buồn, hoặc cho đồ phúng, và đi đưa linh-cữu thân-huynh tôi lê

M BÙI HUY-TRUNG

tạ-thế ngày 21 Octobre 1922. An táng ngày 24 Octobre tại địa-phận Thá i-hà ấp.

Trong khi bối rối, có điều gì sơ-suất, xin các cụ, các ông, các bà xá lỗi cho, đa tạ.

Thay mặt tang-gia
Bùi-huy-Tín bái tạ

Việt-Nam Thanh-niên hội. — Hồi Việt-Nam Thanh-niên có gửi cho báo-quán bài sau này, xin cứ nguyên văn đăng vào :

Hôm chủ-nhật, tại hội Việt-Nam Thanh-niên, ông Trần-trọng-Kim đã diễn-thuyết về Đức Không-phu-tử, người đến ngày một cách rất là bao-quát và công-nhiên. Ông kể cả những điều tận thiện tận mỹ của Không-giáo và cả những điều còn hơi khuyết điểm đáng tiếc. Rồi ông có chỉ ý về tinh-thần rất cao-thượng của Đạo Không mà bảo rằng ngày nay ta nên học biết và tôn-trọng cái đạo Luân-lý quý-hóa ấy.

Bài diễn-thuyết hôm ấy thật là nghĩa lý hùng-hồn, làm cho những người nghe phần nhiều tuy là thiếu-niên không biết mấy về Không-giáo, là nguồn gốc học thức văn-minh quý hóa của nước mình và cũng rất cảm-động lưu-tâm.

Ông Kim diễn xong thì M. Monet đứng dậy cảm ơn ông một cách rất nhiệt-thành, về lẽm lòng tôi ưa ông đối với thiếu-niên, thật là ông Kim đã gia công tra-cứu sách vở làm ra bài diễn-thuyết rất có giá-trị vậy.

M. Monet lại nói thiết thêm rằng : thiếu-niên ngày nay muốn tỏ điểm tri-thức bằng các khoa học cách-trí phổ-thông mới thì phải sùng-bái những đạo-lý cổ thánh hiền là tinh-thần của ổ-tiên, và phải biết đem những đạo-lý ấy ra mà thực-hành thì mới bổ ích ; học là để bắt chước mà làm, chớ không phải là chỉ tụng đọc những chữ-nghĩa văn-chương hoa-hoét để khoe-khoang lòe nạt người đời.

Bài diễn-thuyết tiếp theo của ông Trần-trọng-Kim sẽ làm hôm 5 Novembre ở tại Hội-quán Việt-Nam Thanh-niên.

Cao-đẳng ái-hữa-hội. — Hội-đồng Trị-sự hội Cao-đẳng ái-hữa có lời bá cáo để các hội-viên biết rằng : nhân bản-hội hội-trưởng M. Ng-văn-Tâm, thanh-tra phủ Toàn-quyền, sắp đổi về tòng-sự tại Nam-kỳ, nên ông Tâm đã xin từ-chức hội-trưởng ; từ nay trở đi, do ông Ng-văn-Nhơ là phó hội-trưởng, tạm đứng trông coi mọi việc của bản-hội, đợi đến ngày có kỳ đại hội-đồng bất-thường, sẽ quyết-định sau ; vậy ông nào có muốn gửi giấy má gì cho bản hội, xin cứ gửi về cho M. Ng-văn-Nhơ, Professeur au Collège du Protectorat Hanoi.

Hội-đồng Trị-sự Cao-đẳng ái-hữa lai cáo.

Cắt đám cụ Bá bà ở phố Mới. — Cụ Bá Ôi ở phố Mới vừa tạ thế ngày 20 Octobre. Năm nay cụ hưởng thọ 75 tuổi, sáng hôm qua, trước khi rước linh-cữu vào làm lễ ở nhà Thờ lớn, thời ở trước của tang-gia đã thấy đứng đông nghịt những bà con quen thuộc cho đến đưa đi đưa, có cả đại biểu hàng hiệu Trung-hoa.

Đúng 7 giờ rưỡi, cỗ già Âu và ba cụ đến đón linh-cữu ; cách đưa đám theo lối bên Gia-lào, nhưng đám này có về đặc biệt là có hơn mười chú bé ở nhà Chung, mặc áo rộng đi đưa. — Theo lệ mới bên Giáo, các đối trưởng không được đem theo, nên rán ra tất cả ở trước cửa, tuy vậy mà đám đi cũng đài hơn một phố, trông xa ai cũng bảo là đám rước, mà người xem cũng khá đông.

Đúng 8 giờ rưỡi đến nhà thờ, thời chuông rồi tiếng bi ai, trong nhà thờ bài-trí đồ tang - trai, lịch sự phi thường, đèn điện nến sáp sáng choang, cung đàn dịp bật rất là êm ái. — Đến 9 giờ rưỡi làm lễ *Bi xáp* đoạn thời rước linh-cữu về an-táng, tại làng Sét, đám đi rất nghiêm chỉnh.

11 giờ rưỡi tới trạm nghỉ ở Bạch-mai, thời có bà cụ Đạo ở làng Sét ra đón, có cả dân làng và phường nhạc Tây.

Đám bên Giáo chưa thấy đám nào có nhiều cụ Đạo và các chú bé mặc áo rộng đi đưa như vậy. Thế mới biết các cố các cụ tổ lòng đoái thương đến cụ Bá lắm, vì bình sinh cụ Bá hay làm sự phúc-đức và có lòng đạo lắm.

Một người đi đưa, lại cảo

Hưu-trí. — Quan Thống-sứ đã cử một hội-đồng có quan Công-sứ Louis tỉnh Hòa-bình làm chủ tọa. MM. Vũ-thiện-Khoái tri-huyện Kim-anh (Phúc-yên), Vũ-thiện-Đạm tri-huyện Kim-bảng (Hà-nam) làm hội-viên để xét việc cho M. Trần-văn-Lợi tri-châu Hàm-yên (Tuyên-quang), M. Nguyễn-văn-Bân thừa phái Khoái-châu (Hưng yên) về hưu trí.

Một lớp học tối dạy chuyên về Pháp-văn và tính. — Đến mồng một tháng mới tây này, ông Vũ-công-Nghị sẽ mở một lớp học tối dạy chuyên về Pháp-văn và tính cho học-sinh lớp cao đẳng (cours supérieur) và lớp trung đẳng (cours moyen). Ai muốn học lớp này thì cứ đến *Nam-phong* báo quán số nhà 124 phố hàng Bông mà hỏi thể-lệ, từ năm giờ đến sáu giờ chiều.

Lớp học tối này mở ra rất hợp-thời và chắc là đông người đến học, vì rằng Pháp-văn và tính là hai môn rất cần trong nền tân-học ngày nay. Ở trường tuy có dạy, nhưng còn học nhiều môn khác nữa, nên hai môn ấy chưa được chuyên cho lắm. Như vậy thì lớp học tối này rất có ích cho các học-sinh lớp cao-đẳng và trung-đẳng về mặt Pháp-văn và tính.

Tòa Thượng-thẩm. — Sáng hôm nay, Tòa Thượng-thẩm xử những việc sau này :

Lăng mạ người thường. — Vợ tên Đặng-trần-Thân vì chuyện bất bình trong gia đình, bỏ đi mất. Sau tên ấy nghi cho một người tên là Hai-Lợi xui xiểm thế nào để người vợ bỏ đi mất, liền gọi tên người ấy lăng mạ. Tòa-án Trừng-trị tỉnh Nam-định phạt tên Đặng-trần-Thận 6 ngày tù và lội lăng mạ và bắt phải bồi 1 đồng cho người nguyên đơn. Tòa Thượng-thẩm y-án.

Lăng mạ người chức định. — Một hôm tên Lê-văn-Phúc là tỉnh khố đỏ thấy một người làm việc sở Thương chính đem tỉnh đến làng khám rượu tận chợ ra xem rồi lăng mạ người ấy bằng tiếng Pháp. Tòa-án Trừng-trị tỉnh Nam-định phạt tên Lê-văn-Phúc 6 ngày tù và 50 quan Tòa Thượng-thẩm y-án.

Tòa còn xét mấy việc nữa song đều hoãn cả để nghị án.

Thi ngựa. — Hội tổ chức cuộc đua ngựa vừa mới gửi tờ cho tri cho các chủ có ngựa đua năng nên kịp gửi đến cho hội-sở để tên ngựa thi, tên chuồng ngựa và tên những người cỡi ngựa để sắp đặt những cuộc đua trong mùa 1922-1923.

Bàn-bạ tài nhảy xe-điện. — Sân-quần tiếp được bài sau này :

Hôm qua chủ-nhật, hồi 5 giờ rưỡi chuyến xe-điện xuống Bạch-mai về đi tới xế đền Bà-kiệu, thì thấy một người đứng ở đầu xe, nơi bậc thang lên xuống em lấy làm lạ thay, sao mà xe đang mở bảy nhanh thế, người nào sao không sợ chết, cả gan đứng đứng làm chi vậy; em còn đang nghĩ vơ vẩn như vậy, thì xe vừa chạy đến cửa nhà Chóp-ảnh, người ấy nhảy bổ xuống mà chạy vào nhà Chóp-ảnh.

Em lấy làm kinh ngạc quá sức, khi người đó vừa nhảy xuống phát xe chạy vụt đi, em nhìn lại thì là một vị nữ-nhân, đầu vấn tóc, cài lược, áo nâu tây, quần lĩnh, giầy cườm đỏ, trông ra vẻ rất xa hoa ông ả.

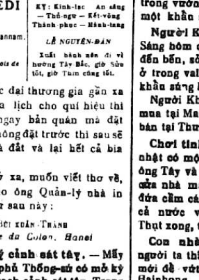
Can đảm thay! Em có mấy lời gọi là ca-tụng cái tài của bà chị nào đó, trong bọn nữ-lưu ta, em được mục kích bà chị nhảy xe-điện ở đầu tàu là lần thứ nhất vậy. Trong bọn nữ-lưu mình, đảo từ liễu yếu, mà có được một người tài nhảy không sợ chết thì tưởng mới có bà này là một.

M lai cảo.

Cáo-bạch

Bán một cái ấp một trăm mẫu thục-điền ở liền tỉnh Sơn-tây Hỏi tại Bản quán. 3339 3

Lịch sang năm. — Xin nói để các ngài biết rằng nay bản quán đương sửa soạn in lịch sang năm và đã vẽ được mấy kiểu bìa lịch rất ý tứ, rất đẹp đẽ. Sau đây lại in mẫu một ngày đầu năm tả đề các ngài biết cho rằng thứ lịch của bản quán làm ra thật rất tiện cho việc xem ngày, mà nhà nào đã có thứ lịch này thì biết rất phải mua quyển lịch tàu nữa.

Vậy nếu các dại thương gia gần xa cần phải thửa lịch cho qui hiệu thì xin mới lại ngay bản quán mà đặt trước, nếu không đặt trước thì sau sẽ phải chịu giá đắt và lại hết cả bìa vẽ đẹp nữa.

Ngài nào ở xa, muốn viết thơ về, xin cứ gửi cho ông Quản-lý nhà in (adm. quan nhu sau này :

M. Việt-toàn-Thành
87-83 *Rue du Coton. Hanoi*

Thi thư-ký cảnh sát tây. — Mấy hôm nay tại phủ Thống-sứ có mở kỳ thi thư-ký ngạch cảnh sát tây. Trong các bài thi thì có bài tiếng ta dịch ra chữ Pháp như sau này :

Bẩm Quan lớn,

Chúng con xin đội ơn Quan lớn soi xét những việc ông quan bố-chính tại tỉnh Nam-sơn ra sau này cho Quan lớn rõ :

Từ khi ông đổi vào làm bố-chính tỉnh Nam-sơn ông không ăn của ai và công việc quan ông làm tử-tế và mau, mới có sáu bảy tháng ông lý ăn của dân nhiều lắm và đặt một tên phó tổng ông ăn 200 bạc là 300 đồng bạc và đặt một tên lý-trưởng cũng vậy, làng nào có đặt phó-lý ông cũng ăn 100 đồng bạc của họ, còn ai kiện thưa việc gì có lo bạc nhiều cho ông thì ông xử hơn, còn không lo cho ông và không cho đồ gì thì ông xử thua và ông đuổi họ ra, cùng ông cho người nhà ông đi hỏi thăm làng nào có sì gian thì ông bắt đến ông kiểm việc ra ông ấy làm, cho nên dân Nam-sơn khổ với ông lắm không có thể chịu với ông nữa.

Các xã chúng con xin đội ơn Quan lớn phải đổi ông bố chính đi tỉnh khác, kẻo dân khổ lắm.

Các xã dân bái

Thăng thưởng. — M. Vũ-Luyện, hàn lâm viện trước tác, trí phẩm hạng nhì hưu trí được đặc-cách thăng Hàn lâm viện thị-giảng.

Ngạch thừa phái. — M. Thạch-đan-Quế, thừa phái hạng tư ở chân Định-hóa (Thái-nguyên) được nghỉ ba tháng dưỡng-bệnh tại Bảo-ninh.

M. Bùi-tải-Văn, chánh-cửu phẩm văn giai, thừa phái hạng tư hồi hưu, được đặc cách thăng từng bát phẩm văn giai.

VIỆC BẮC-KỲ

HAIPHONG

Tàu Champagne bị đâm. — Tàu *Champagne* của M. Thu tức Sen ở Hongay về Quảng-yên không biết vì lẽ gì bị đâm ở bến tàu Quảng-yên. Số người chết chừng 40 người.

Tàu «Maliciuese» sắp đưa về Haiphong. — Ông chúa tàu *Angers* đang chạy ngoài khơi ngày hôm kia có điện về Haiphong như sau này :

« Tàu *Maliciuse* không dám cho tàu chúng tôi, để dùng cột buồm chạy về Tourane được rồi. Còn tàu *Espadon* thì không trông thấy. »

Ngày hôm qua, quan Bốc-lý lại tiếp được vô tuyến sau này của chúa tàu *Maliciuse* gửi về. « Tàu *Maliciuse* do tàu *Garouda* dắt đã về tới Tourane rồi.

Mở tử-thi để xét. — Tòa án cho việc M. Jouanolou chết là khả nghi thì đã ủy quan thầy thuốc mở tử-thi xét sáng chủ-nhật vừa rồi. Người ta nói là M. Jouanolou vì phải con đau bụng đi ngoài đề mà chết. Mở tử thi xét không có vết gì, song le quan thầy thuốc cũng để dạ để dày, gan, lá lách, ruột và thận đựng vào trong lọ kín để hóa phân cho biết đích thực.

Ngày sinh nhật Nhật-hoàng. — Ngày 31 Octobre này là ngày sinh nhật của Nhật Hoàng Mikadi.

Vườt hay là đánh rơi. — Quan Giám-binh Haiphòng báo rằng ở trong vườn hoa Lạch-tray có thấy một khẩu súng lục kiểu Renard.

Người Khách mang lậu súng. — Sáng hôm qua lúc tàu *Armand Béhic* đến bến, sở cảnh-sát có khám được ở trong valise một người Khách một khẩu súng lục mới kiểu Lebel.

Người Khách khai rằng súng ấy mua tại Marseille và định đem về bán tại Thượng-hải.

Chơi tinh nghịch. — Sáng chủ-nhật có một cái ô-tô trong có một ông Tây và một bà đầm ngồi qua cửa nhà máy Xi-măng thì bị một đứa cầm cái ống thụt bằng nứa thụt cả nước vào áo người ngồi xe. Thụt xong, thằng ấy chạy trốn mất.

Con nhà ai ? — Sáng thứ hai người ta thấy một cái xác con trai mới đẻ vứt ở gần trường nhà phu Haiphong.

Chỉ có hai thành-phố Hanoi và Haiphong mới có những chuyện lạ đời như vậy mà thôi.

NAM-ĐỊNH

Cửu phẩm văn-giai. — M. Đinh-phan-Long, nguyên trợ-giáo trường Sơ-đẳng Nam-định, vừa được thưởng thụ hàm thăng cấp phẩm văn-giai, vì đã có công cổ-động việc học trong bản hạt.

HÒA-BÌNH

Tòa Nam-án. — M. Ng-kinh-Sự thư-ký thượng hạng bạng nhì ở Hòa-bình thì nay tạm đề ra ngoại-ngạch để sung chức lục-sự tại tòa-án Đệ-nhị-cấp trong khi viên lục-sự theo thụ đi vắng.

(Còn trang thứ 3a, cột 3 và 4)

MỚI XUẤT BẢN :

MAI-NƯƠNG LỆ-CỐT

(MANON LESCAUT)

Soạn-giả : L'ABBÉ PRÉVOST
Dịch-giả : NGUYỄN-VĂN-VĨNH

In bằng chữ mới, giấy tốt, dày 290 trang

Giá bán, mỗi quyển . . . . . **0$50**
Tiền cước, mỗi quyển **0.14**

Ngài nào mua, xin gửi thư và măng-đa cho bản-quán

ĐỨC-LONG

55 nhà 90, phố Mã-mây Hanoi (Tonkin)

Hiệu tôi có bán đủ các lọc bao, bao gai, bao cót, đay, gai tây, dây đay là cùng các thứ dây to, các thứ hạt làm dầu, các thứ khô dầu để nuôi súc vật và bón ruộng rất nhiều, cùng là đủ các đồ tết lem xe và cước, xèng, bắn, rìu và sàn thợ sơn-tây, các thứ đanh vân vân.

Xin quí khách chiếu cố cho, hiệu tôi xin tỉnh giá phải chẳng không dám ăn lắt nhiều.

ĐỨC-LONG-HIỆU

2058 chủ-hạch.

kẻ phải đau

Này hỡi các người Nam-Việt phải đau ngực, phải ngộ lạnh, phải đau khi quản mà đã chữa thuốc không phải dường, hoặc là đã khỏng chữa chết nhu cũ, nay hỡi những người phải đau khi quản đã kinh niên, hoặc phải đau ỉa phải ; nay hỡi các người phải chứng lao, nay tôi khuyên các người nên chữa ngay đi.

Bệnh đau phổi, trước khi tôi đã bảo là một bệnh phổ giêm, vì bệnh ấy là một bệnh truyền từ nhược tiên. Nghĩa là ai có bệnh ấy thì truyền cho con cái, truyền cho cả một đời người sau nay không sống được bao nhiêu và phần nhiều không sinh đẻ được.

Như tôi nói đây quan trọng thế nào các người có biết không ? Nếu có bệnh mà không chữa đi, thì trong 10 năm, hoặc 100 năm nữa giống Nam-Việt tiêu diệt mất, vì người có bệnh lao thì sinh ra những con cái phần nhiều không sống được. Người có bệnh lao mà có thể sinh con có cái được, thì chỉ sinh con cái yếu ớt, gầy mòn thôi.

Hỡi người Nam Việt, nên các người không muốn giống Nam Việt tiêu diệt đi, không muốn giống Nam-Việt tiêu diệt đi, không chữa bệnh đi mới được. ❦

Vậy các viết thư nào hiệu Bảo-chế MONCHO *số 54 Paul Bert Hanoi mà bắt mua một lọ* BRONCHOSERUM *giá là 9 hào. Sáng và chiều trước khi ăn cơm, thì uống một thìa xúp, uống một lọ, thì thấy khỏe mạnh và hết đau.*

BRONCHOSERUM

Một lọ. . . . 0$90

Vin Tonique Tonkinois

Rượu tonique vừa bổ lại vừa ngon, rất có ích cho dân ba ỏ cũ.

DẦU CÁ MỚI ĐẾN

Thật trơi, thật tốt. Dầu ca có nhiều thứ, thứ hung-hung (*blonde*) và thứ mùi nâu (*brune*)

Thứ hung-hung (blonde) mới thực là thứ tốt, mà thứ hung-hung(blonde) ấy chính là thứ Dầu cá của hiệu *Montès* bán, quý-khách nên nhận kỹ kẻo lầm.

Thuốc chữa bệnh hen rất thần-hiệu

(SIROP N)

Một chai. . . . 1$60

Thuốc viên bổ huyết « Pilules Pinck »

Một lọ. . . . . 4$ 45

Bộ 0$65 đến 8$70

Sáu lọ. . . . . 24$ 50

Bộ 3$60 đến 32$70

Thuốc nước bổ huyết

« LE PEPTO KOLA ROBIN »

LE SIROP D'HÉMOGLOBINE MONTÈS

Thuốc (máu-bổ) bổ huyết

Mỗi chai phần tư lít. 1$60

Một lít. 3 $60

MORRHUOL CHAPOTEAUT

Simple ol créosoté. Dầu cá viên bọng bổ lý và bọng chữa bệnh lao

CACHETS ANTIGRIPPE

Trị bệnh sốt dịch : như bệnh grippe bệnh cúm, về mùa này thường hay bọi người nhất là bệnh grippe, nhiều người phải chết trong vài ngày thì chết.

Ai có người phải bệnh ấy nên đến bản-hiệu mua 3 viên thuốc antigrippes. Thuốc này rất thần hiệu đã cứu vớ số người ai cũng biết tiếng.

Giá bán mỗi viên một hào

Cách dùng : cách 3 giờ đồng hồ uống một viên rồi nằng nước rõ nóng, đắp chăn cho ra mồ hôi. Hễ càng ra được nhiều mồ hôi càng mau khỏi, nếu muốn cho chóng ra mồ hôi thì uống rõ nhiều nước nóng cả ỉ người cho nóng đều thì chỉ trong 24 giờ là khỏi.

Bào chế MONTÈS, 54 phố Paul-Bert, Hanoi

KỲ TÊN KHÔNG RÕ

Bản-quán xin các ngài mua báo khi có việc gì viết thơ đến hỏi bản-quán, thì cho biết cái số in ở từ giấy gói báo, hoặc là giới cho bản-quán cái giấy quẩn ấy, để cho người làm để tìm kiếm. Kẻo các ngài thường hay kỳ tên vẩn tắt, hoặc thân quá, không seo đọc được, thành ra nhiều khi bản-quán không biết ai mà trả lời.

VIỆC TRUNG-KỲ

THANH-HÓA

Cải-lương hương-tục. — Ở hạt huyện Hoằng-hóa, tổng Hành-vĩ, có làng Hoằng-nghĩa và làng Bột hương trước là một làng, bây giờ chia làm hai, nhưng cũng hỗn cư hỗn canh, chính là làng cụ Trạng-Quỳnh đời xưa, làng này đời nào cũng có đủ các hạng quan trường, như : Tiền-sĩ Hoàng giáp, cử-nhân, tư-lại, đốc-học, thượng-thư, cùng là phủ huyện không thiếu hạng nào, thật là hạng đã có tiếng về đàng khoa hoạn, cho nên trước các ngài đặt ra khoán ước thi trọng về việc lễ tự, ngôi thứ, danh phận, đến bây giờ cũng vẫn noi theo bởi vậy nên trong làng dân ông phần nhiều là học-trò, việc canh-nông sinh lý ít người, chỉ có dân bà theo nghề buôn bán, canh cửi mà thôi, nên sự sinh lý làng này kém lắm.

Nhân tháng hai năm Khải-định thứ 5, ông Lê-trí-Hiền trí huyện Hoằng-hóa, tuần thể theo lời dụ chỉ ngày tháng 11 năm Khải-định thứ 4 đến tận làng ấy để khao sét các việc lễ tự, bởi bản tục lệ thì thấy nhiều sự đáng bỏ bớt gắm đi, ông bèn biểu thị cho quan thân chức sắc làng ấy nên sửa lại để lấy tiền mà làm việc công ích còn hơn sa phí vào sự cổ bản. Các lệ mà đám bớt đi thì được ngay một số tiền 200 p. để làm cái nghĩa thương phòng khi gặp sự mất mùa thì lấy tiền ấy ra mà giúp dân.

Công có một phần người chưa muốn hoàn cải đi, bởi vì bọ bị thiệt về phần ăn, cỗ biếu ; quan huyện có đến bàn với ông Ng-huy-Thai là tuyên hưu trí, là người dân anh làng ấy song chưa có lệnh quan trên thì cũng khó bề mà làm cho đến được cái mục đích.

Còn dương do dự thì may đâu ngày tháng tư năm nay có quan chánh Công-sứ Lesterlin và quan Tổng đốc nhân việc quan đến xở đính chung làng ấy hiểu thị các việc sinh lý, lợi ích, giáo dục, thì quan huyện Lê trí-Hiền mới hết sức mà sửa sang việc cải-lương cải như sau này :

1· Lớp hội-đồng hai làng lấy sáu người hội-viên ông Ng-huy-Thai trí huyện hưu trí làm đại biểu.

2· Lập số chi tiêu, có đặt người điển-thủ, người thư-ký, để chăm về việc chi tiêu trong làng.

3· Lập tư trường dạy tạm ở nhà Bái-đường sở Văn-miếu, mượn hai người, biết chữ Pháp, ở trong làng để ra dạy giúp cho dân không ăn lương, mới lập mà đã được ngay 72 học-sinh.

Quan Công-sứ thấy vậy, lấy làm bằng lòng lắm, nên hôm mồng 2 Octobre 1922, ngài có bỏ cho một thẩy giáo xuống dạy ở làng ấy. Ngài lại cho nhiều sách vở nữa.

4· Sửa sang sở chợ : Nguyên cái chợ làng này xưa nay chưa có liêu-quán chi cả, những người buôn bán phải ngồi giữa trời. Mà nay muốn làm cho có đủ liêu quán thì tính ra mất nhiều nữa, mà dân thì chưa có đủ tiền. Quan huyện bèn với hội-đồng làng ấy rằng : Hễ ai giúp từ hai đồng trở xuống thì sẽ khắc tên vào cái biển gỗ, mà ai giúp từ ba đồng trở lên thì được khắc tên vào bia đá, những cái biển và bia ấy sẽ để ở giữa chợ.

Khi mới yết như vậy thì các nhà buôn bán đem tiền lại giúp, được ngay một số tiền là 320 đồng, rồi thêm với tiền công dân, làm ngay được 5 cái đình chợ, mỗi cái dài 20 thước tây, rộng 6 thước tây, kèo cột chỉ toàn bằng gỗ cây dừa, mà lợp cũng bằng lá cây dừa.

Trong chợ lại xếp đặt có thứ tự, hàng gì ngồi chỗ nào, nhất giai trên có biển chữ, dưới ngồi có thứ lớp ; lại đặt bốn tên tuần đinh để dọn dẹp canh gác trong chợ, không có ai mất cắp một tí gì.

5· Việc công lợi cho đồng-dân : Nội trong làng, các con đường đều sửa sang rộng rãi cho xóm nọ sang xóm kia được, và làm một con đường bao chung quanh cả làng có thể đi xe được, hai bên vệ đường trồng cây dừa cả, trên từ quan viên, chức sắc cho đến ngoại-tịch dân-đinh, phần bổ ra hiện trồng đã được một nghìn năm mươi cây rồi, cây dừa này sau có hoa lợi để làm của công-dân

Vậy tỉnh phác ra mà coi thì độ giảm sáu năm cây dừa đã có quả, mà bổ để đi mỗi cây trong mỗi năm lấy năm sáu bào thì thành ra dân mỗi năm được lợi ít nhất cũng có 500 p.

6· Cất một người dân bà cho làm nhà thương học việc bộ-sinh, khi biết nghệ rồi về làng dân làm cho một cái nhà ở chợ để cho tiện người đến mời gọi.

Cả trong làng được 26 cái giếng xây với vi-sinh, coi rất sạch sẽ và tiện cho kẻ gánh nước không có nguy hiểm như các nơi khác

Lại xây-bằng với gạch được 45 cái lò để đốt rác. Nhà nào quét nhà rồi thì cứ đem ra những các cái lò xây sẵn đó mà đốt đi.

Việc này có đặt mỗi xóm mỗi tên hạng-mục kiểm soát, chỗ nào không tuân thì phải phạt với làng

Ngày hôm mồng một tháng sáu ta vừa rồi, các việc cải lương trong làng đều xong nên có làm lễ khánh thành và có rước quan chánh Công-sứ, quan Tổng-đốc và quan Bố-chánh xuống chứng kiến cho. Các quan thấy việc làm rất có ích, nên 2 giờ chiều hôm ấy đi đến nơi, rồi quan huyện dẫn các ngài đi xem suốt các nơi, mãi đến 4 giờ chiều mới trở về đình, quan thân ký lão và dân làng ấy lấy làm sung sướng quá, đem dâng hoa và rượu và lại đọc lời chúc từ. Quan chánh Công-sứ Lesterlin lấy làm bằng lòng lắm, vì đến để biết làm bằng lòng lắm, vì đến để biết những lời ngài biểu thị mà làm được những việc công ích như vậy. cho nên ngài cũng dặn dò một cách rất kỹ lưỡng về những công việc ngày sau này làm cho đến được mục đích.

Hôm đó, quan thân, chức sắc, và dân chúng trong hạt huyện Hoằng hóa đến xem lễ khánh-thành, có đến hơn 5 ngàn người, thật là vẻ vang cho làng Hoằng-nghĩa và Bột-hương

Bản-quán có lời chúc làng Hoằng nghĩa và Bột-hương đạt được tới cái mục-đích qui hóa ấy.

TOURANE

Tình hữu-ái. — Trưa hôm 18 Octobre trời mưa như tầm như tã đường sá ở trong các phố nhiều nơi lạnh ngắt vắng tanh, bùn lầy lội-bội. thế mà khoảng từ lối nhà thương Annam lên cho đến chợ Huyện. thấy có cái đám ma đưa rất là đông. — Đám ai ? Ấy là đám M. Trần-văn-Tuyển, làm chức đội tuy-phái tại văn-thư-phòng của quan chánh sứ-sở Hòa xa vậy. Các viện lòng sự sở Hỏa-xa đã đông. lại phần nhiều là hội-viên trong hội Hữu-ái mà M. Thuần là người trong hội, cho nên cả hàng hội đi đưa, lại còn các hội khác cũng có đại-biểu đến dự lễ.

T. X. X. lai cảo

LỆ MUA BÁO

Xin nhắc lại để các ngài được biết rằng : tiền mua báo thì phải trả trước. Vậy các liệt quí ông và mua thì gởi tiền cho : hễ không có tiền cởi theo giấy mua thì bản quán không trả lời. Mua báo thì tính từ rằm hoặc mồng một tháng tây trở đi cho gọn.

Hội Quan-lại ái-hữu

Còn mấy hôm nữa thì sẽ họp đại-hội-đồng là hôm 29 Octobre, 8 giờ sáng, họp tại hội Khai-trí-tiến-đức. Ngày ấy là một ngày chủ-nhật, thì xin các quan lại đến dự hội cho đông để bàn nhiều việc quan hệ trong hội.

Lần này là lần đầu, chúng ta phải nên nhiệt thành đến dự hội cho đông, để tỏ cho quốc dân biết, quan trường cũng trọng cái nghĩa đoàn-thể.

Vậy xin đến hôm ấy, các quan lại cứ đến hội-đồng, không phải đợi giấy mời riêng từng người nữa, vì giấy lại cáo đăng trong các báo, tức là giấy mời.

Trong một xứ Bắc-kỳ, số quan lại có hơn 1000 người, thì hội nay thật là một cái cơ quan rất lớn, mà nay đã nhờ cả các quan đại-hiền đứng chủ trương cho, thật là một cái cơ-hội có một không hai, thì ta nỡ nào ngoảnh mặt làm ngơ.

Vậy trong hơn 1000 người, ai chưa vào hội, thì xin các quan cố khuyên bảo vào cho hết, để cho hội được thêm thế lực, mà bày tỏ tinh cảnh của mình cùng chính-phủ, để hầu thủ lợi quyền bênh vực cứu giúp nhau trong lúc hoạn-nạn oan-ức, mà suốt đời người ai tránh cho khỏi. Nếu mà mình cứ suy hơn tính thiệt, mà đành chịu đứng cô lập một mình, đến lúc tai biến thì biết cậy nhờ cùng ai, đến khi ấy hối sao cho kịp.

Còn như công việc hội thì do tòa hội-đồng trị-sự trông nom cả, thế là cái vận mệnh của hơn 1000 người, mà phú thác cho một tòa trị-sự, thế thì chúng ta nên đến hội-đồng, để lựa chọn cho kỹ càng những bậc quan trường có thế lực, có lòng công-nghĩa, có cảm ngôn, có nhiệt thành, mới có thể giúp đỡ cho các hội-viên được.

Vậy thì việc bầu cử tòa trị-sự này thật là quan trọng, chúng ta phải nên cẩn thận lắm mới được.

Và xin các quan lại, ai có ý-kiến gì hay, hoặc là muốn thỉnh cầu điều gì cùng hội, thì xin thảo sẵn trước một bản, hoặc gửi về cho quan hội-trưởng trước, hoặc đợi đến hôm đại hội-đồng đem về một thể để xin quan hội-trưởng cho đem tuyên đọc ở trước đại hội-đồng mà nghị luận, như thế mới thật là có ích cho hội, mà nhất là về cái khoản bảo toàn danh dự và nghĩa-vụ, xin các quan lại phải nên lưu tâm đến hơn cả.

Ái-Hương

Cuộc lạc-quyên Âu-trĩ-viên

Hỡi đồng-bào ! Đàn con Âu-trĩ là đàn con chung một họ nhà Hồng, tức là đàn con chung trong xã-hội. Ôi ! đàn con Âu-trĩ kia, mà phải nghèo khổ bỏ liều, trách-nhiệm ấy nào phải riêng một mình ai ; đàn con Âu-trĩ kia, mà được mạnh mẽ sáng khôn, hạnh-phúc ấy cũng là hạnh-phúc chung trong xã-hội ; đồng-bào ta, ai là chẳng sẵn lòng từ-ái, giúp của, giúp công, mong tạo phúc cho cuộc Âu-trĩ-viên. Nay hội Khai-trí-tiến-đức mở ra một cuộc lạc-quyên suốt cả trong nước là một cuộc vĩnh-viễn mãi về sau. Kể bắt đầu từ tháng chín tây này trở đi, qui-ông qui-bà, hãng-thân hãng-sản, có lòng thương đến đàn Âu-trĩ ở chốn thôn-quê, kẻ ít người nhiều, ai muốn giúp vào việc công-đức này, kẻ trước người sau, lúc nào cũng được.

Hỡi đồng-bào ! ai là người nhờ hạnh-phúc mà được trăng sổ, nhờ hồng-vận mà được phát-tài, cũng nên nghĩ thương đến nỗi giống nước nhà, sẻ chút hạnh-phúc riêng của mình mà lạc-quyên cho cuộc tế-độ chung trong nước.

Hỡi các bà ! làm phúc nào bằng việc làm phúc này, xưa nay các bà vẫn sẵn lòng từ-bi phúc-đức, nay các bà há lại chẳng lạc-quyên ít nhiều để tạo-phúc cho lũ con trẻ trong Âu-trĩ-viên hay sao ? các bà mở lòng công-đức thực là phúc-đẳng hà-sa !

Hỡi các ông ! giàu có dư tiền dư của, há lại chẳng nghĩ thương đến nỗi giống mà giúp đỡ cho ư ? các ông lạc-quyên Âu-trĩ-viên tức là để phúc lại mai sau cho con cháu.

Chư ông chư bà có lòng lạc-quyên đa-thiểu thế nào, xin cứ gởi về cho ông Tổng-thủ-quĩ hội Khai-trí-tiến-đức là ông Lê-Văn-Phúc, Đông-kinh ấn-quán, số 82 phố hàng Gai, Hà-nội.

Chư ông chư bà có lòng lạc-quyên số tiền bao nhiêu cũng là phương danh qui-tính sẽ theo thứ-tự đăng lên *Nam-Phong* tạp-chí ; *Nam-Phong* lại đăng rõ cả số tiền ấy đem cấp cho những Âu-trĩ-viên làng nào. Như thế thì *Nam-Phong* tạp-chí lập thành ra một cái biểu chỉ-thu cho Âu-trĩ-viên, để cho mười mắt đều trông, mười tay đều trỏ, những tiền làm phúc, không sai-suyễn đi đâu chút nào.

Cuộc lạc-quyên này, ngài nào lạc-quyên bằng tiền-bạc hoặc bằng trái-phiếu Đại-Pháp và Đông-Pháp, bản-hội đều nhận cả.

Hội Khai-trí-tiến-đức đinh ninh rằng các bảo-mẫu phải dạy trẻ con đọc những bài ca và thơ mà hội sẽ đặt để ca-tụng công đức các nhà từ-thiện đã giúp vào công cuộc Âu-trĩ-viên.

Hội sẽ nhân tiết Trung-Thu mà đặt một tiết kỷ-niệm các công đức ấy. Những trẻ-con ở Âu-trĩ-viên đọc các bài ca-tụng ấy thì công đức các bậc ân-nhân hẳn thấu đến qui-thần.

Vậy các ông các bà nên quyên tiền giúp vào Âu-trĩ-viên để được hạnh phúc.

Trẻ con bên Giáo cũng sẽ được phép Nhà-chung cho cầu-nguyện các nhà từ-thiện theo đạo Thiên-chúa.

KHAI-TRÍ-TIẾN-ĐỨC

BÁN ĐỒ VẠN BẢO

Những đồ cầm ở Vạn-bảo thành phố Hanoi, trong vòng tháng 11 tây 1921 mà không chuộc hay là không đổi vé, thì sẽ bán đấu giá ngày thứ ba, mồng 7 tháng 11 tây 1922, *(19 tháng chín ta)* **8 giờ sáng.**

Tiền giấy bút mà người mua phải trả, ngoại giá mua, là bốn phân (4%).

Cái số những đồ bán rồi thì trong tháng sau khi đã bán, ai muốn đến xem cũng được.

Quan Chủ Vạn-bảo :
DE GALLAND.

2045

茂 MAO-SENG 盛

57, Rue Jean-Dupuis (Phố Mới), Hano

MÁY NÓI SỐ 248

Hiệu tôi mở từ năm 1889, kể được 31 năm chuyên nghề làm các thứ gạch hoa, ống, chân-song bằng xi-mo. Được nhiều giấy khen của nhà-nước.

Hàng tốt, giá cũng hạ, vì hiệu tôi muốn mong đông khách.

Qui-khách có dùng, xin mời nhiều cố.

2045 HẬU-THỊNH Mành sức.

HIỆU BÁN ĐỒ VÀNG BẠC CỦA NGƯỜI VIỆT-NAM

鋪金寶南

BIJOUTERIE — ORFÈVRERIE

NAM-BẢO

Hanoi 16, Rue de la soie, 16 Hanoi

CHẾ-TẠO : — Vòng, xuyến, hạt, nhẫn, giây deo đồng hồ, giây truyền, dùi gậy, nến ô, tút-bạc, vỹ thuốc lá, hộp thuốc lào, vỏ điếm, v. v... bằng vàng đúng tuổi đúng cân và toàn bạc nén. Có nhiều thợ khéo để làm hàng ăn các qui khách đặt tối-tăng.

BÁN : — Vàng diệp Vĩnh thịnh-hàng mặt đá thực đủ các thứ ; ngọc-thạch, giây đeo thể ngà, giây kim-khánh giây kim tiền, đồng-hồ quả quít vỏ bạc và vỏ kền, v. v.

Buôn bán chắc chắn, xin lấy sự tin cẩn làm gốc.

2-43

NHÀ-ĐỂ MỚI

70, Phố Hàng-Đồng Hanoi

Nhà Đẻ quan Docteur PAUCOT có 40 buồng, sạch sẽ, tĩnh mạc, đèn máy, đồ dùng như phòng khách Ô-tên, có người hầu bà nước nôi, giặt giũ, và phát áo lọt lòng, sữa, chai nước nóng, cũi và cỏ tẽ, cỏ xiêm.

Sự trông nom lại có hai bà Sages femmes đã từ chức rồi là bà Phạm-thi-Lý và bà Ng-thị-Yến ở hẳn trong Nhà-Đẻ hàng Đồng để đỡ đẻ và tiếp đãi các bà, mà tôi ngày nào cũng lên thăm bắt mạch khai đơn cẩn không lấy tiền. Bà nào muốn tiệc mời về đỡ ở nhà cũng được.

Ai hàng huyết, tiêu sản huyết bạch, hiếm hoi muốn chữa để vào chữa cũng được (nhân riêng). Xin mời lại xem và hỏi cách thức.

Mỗi bà một buồng, 10 ngày. 6$00
Mỗi bà một buồng, 10 ngày. 10 00
Mỗi bà một buồng, 10 ngày. 15 00
Mỗi bà hai buồng, 10 ngày. 20.00

2557 Ra vào tự do

華 PAO-VA 寶

28, Phố Hàng Bồ, Hanoi

號八廿牌門街落行內河京東

Chúng tôi có lời kính trình các qui-khách biết rằng chủ trương cần chúng tôi là để chiêu khách, cho nên không những là bán giá thật rẻ, lại còn càng ngày càng thêm hàng lên cho đủ mọi thức, không kể những đồ vàng bạc thường dùng, chúng tôi lại có buôn ở bên Hồng-kông và Shanghai những đồ trân châu, bồ phách, ngọc thạch, nói tóm lại là đủ các thứ thủ thức rất qui, lối cổ, lối kim mà ngày nay ở cõi Việt-Đong dùng quen. Chúng tôi lại có bán cả mọi thứ đồ sứ Giang-tây như là lọ, bát, tử bình bằng sứ, vân vân.

Cũng kỳ tàu vừa rồi, bản-hiệu lại mới thỉnh thêm được giầm ba tay thợ khéo ở bên Tàu sang, nào là thợ kim-hoàn, nào là thợ chữa các thứ đồng-hồ. — Xin các qui-khách chiếu-cố cho thì chúng tôi lấy làm cảm ơn lắm. Các ngài đến xem, chúng tôi cũng xin nghênh tiếp một cách rất lịch-sự.

PAO-VA

Bijoutier, nº 28, Rue des Paviers, Hanoi.

XIN XEM CHO KỸ

Phần nhiều các qui-khách xem báo thấy có đăng cáo-bạch của bản-hiệu, đến khi sẽ mua lại mua ở hiệu thuốc khác, sau nhớ mà lầm ra bản-hiệu không đổi được, lại viết thư thì trách bản-hiệu. Vậy gọi có mấy lời kính trình các qui-khách rõ cho và xin các ngài từ nay đã có lòng chiếu-cố đến bản-hiệu thì xin nhận rõ :

« Nhà Bán-thuốc Ed Montès có đồng-hồ ba chuông mà ở ngay giữa phố Tràng-tiền, số nhà 54, Hanoi. »

Nay kính,
ED. MONTÈS,
54, Rue Paul-Bert, Hanoi.

CÁC CUỘC ĐI XEM

然 SÃN-NHIÊN 祭

Tối thứ ba :

CAM-CHÂU-THÀNH THẤT THỦ

Vai đào Thủy-Nguyệt than văn rất não nuột.

Tối thứ tư :

KIM-VÂN-KIỀU

(Hồi IV)

(Hồi này là hồi báo đa báo oán)

CINÉMA PALACE

(Nhà chiếu-bóng lớn phố Paul-Bert)

Tuần lễ từ thứ tư 25 đến thứ ba 31 Octobre 1922

Ba buổi ban ngày thứ năm và chủ nhật chớp từ 5 giờ chiều, thứ bảy chớp 5 h. 30

TUẦN LỄ ĐẶC BIỆT

CHƯƠNG-TRÌNH

THỜI SỰ « ÉCLAIR »

« CON PHƯỢNG MÃI CON »

Bài thứ VII

Nghỉ

« INTOLÉRANCE »

Bài V, VI và VII

Ngày nào cũng có nhạc, chỉ trừ tối thứ hai và chiều thứ bảy

Việc thắp đèn-điện trong ngày hội 11 Novembre

Công-ty điện-khí Đông pháp có lời bá cáo để các nhà mua điện biết rằng : hiện nay các công-sở nhiều nơi đã hỏi lấy thêm đèn để thắp trong ngày hội 11 Novembre nay mai, vậy nhà nào muốn lấy thêm đèn mà không bảo trước ngày 5 Novembre thì công-ty không có thể nhận lời được, vì sức máy của công-ty có giới hạn nhất định.

Nhà nào muốn lấy thêm đèn thì nói rõ muốn lấy bao nhiêu ngọn.

Do Võ Phi Hùng Cựu HS Petrus Ký (67-74) tặng Huỳnh Chiếu Đẳng chủ Kho Sách Xưa Quán Ven Đường. (Từ microfilms của Đại học Cornell)

Thương giới tân văn

Ngày 24 Octobre 1922

Giá bạc

Kho Nhà-nước. . . . . . . 7 f. 25
Nhà Ngân-hàng . . . . . . 7 f 25

Đấu giá

Đến ngày 25 Octobre 1922 hồi 16 giờ tại sở Lục-lộ Hanoi sẽ đấu giá làm một kho bạc cho thành-phố Haiphong.

Việc làm định là. . . . 44.991p.52
Ký quĩ tạm. . . . . . . 740 . 00

Đến ngày 25 Octobre hồi 16 giờ 15 tại sở Lục-lộ Hanoi sẽ đấu giá thầu việc khơi sông dẫn nước dài 12.416 thước ở trong sông Cầu (Thái-nguyên).

Việc làm định là. . . 417.625p.10
Ký quĩ tạm . . . . . . 7.000 . 00

Cũng chiều ấy hồi 16 giờ rưỡi, tại sở Lục lộ Hanoi sẽ đấu giá thầu đổ đất và xây cầu cống trong khoảng từ Navay đến đèo Nghiêu loan, đường thuộc địa số 8 từ Km. 189.86 đến 147.500 tỉnh Bắc-kạn.

Việc làm định là. . . . 34.881p.80
Ký quĩ tạm . . . . 580 . 00

Các hiệu-chủ nên biết

Ngày 29 Juin 1922 bản hội đã đăng báo trong một tháng để các hiệu-chủ có mộ kỳ táng trong đất Phúc-trang biết: Năm nay bản hội định cải táng những mộ ở trong khu Bình Nhất từ năm 1906 cho đến năm 1913 mà không thấy ai thăm viếng, đem đi táng trong một khu riêng.

Nay bản-hội nhắc lại để các hiệu-chủ biết là bản hội định đến ngày mùng 8 tháng mười ta tức là ngày 26 Novembre 1922 thì sẽ bắt đầu bốc những mộ ở trong khu ấy.

Hợp-Thiện-Hội kính cáo

NHÀ TẮM VỆ SINH

45, Rue du Lac, Hanoi

(Phố Bờ-hồ, số nhà 45)

2099

Nhà Bán-đồ « TẦM-TẦM » Hà-nội, ở phố hàng Trống. Chủ-nhật, thứ năm nào cũng có bán từ tám giờ sáng.

TRẢ TIỀN BẰNG CON-NIÊM

(Payement en timbres postes)

Nhiều ông gửi tiền trả bản quán bằng con-niêm sự ấy thiệt cho bản-quán lắm. Vậy có lời trình các ngài từ nay những tiền đổi chỗ ở, còn thì bản-quán không nhận đến gì tiền bằng con-niêm nữa.

Nước mắm "Liên-Thành"

Là thứ nước mắm Saigon, ngon nhất, có nhiều chất bổ, chế tạo theo cách vệ-sinh và có nghị-định Nhà nước ngày 21 Décembre 1916.

Các qui khách muốn mua buôn hay mua lẻ xin hỏi ở hiệu.

QUẢNG-HƯNG-LONG

Số 79, Phố hàng Bồ, Hanoi

2078

GIỞ VỀ GIÀ

thì thường hay váng đầu, tức hơi, chóng mặt, luôn luôn, đau thân đi tảo, hay mệt và khó chịu trong người. Lúc bấy giờ thì những chứng tụ máu lại càng hay có. Khi ấy nên uống thuốc điều hòa mà các lương-y ai cũng cho là công-hiệu. Thuốc ấy là:

Dépuratif Richelet

rất công-hiệu trong những bệnh đã kể ra trên này. Dùng nó thì kinh-nguyệt điều hòa, không làm đau đớn gì cả. Thuốc này lại rất hiệu trong những bệnh sau này: đau xương, tụ máu ở các huyết-quản và các tiểu-bệnh: gọi đa như là lở-lói, mụn cơ các nốt mũ vân vân. Thuốc này bán ở các hàng lục-hợp to và các hàng thuốc vặt.

Bán giờ ...

RƯỢU

QUINQUINA CUSSAC

Rất bổ dùng cho những người ốm yếu.

BÁN TẠI

NHÀ

GUIONEAUD FRÈRES

ở Hanoi-Haiphong, và tất cả các cửa hàng bán lẻ ở các tỉnh.

2061

HIỆU BÀO-CHẾ VÀ LỤC-HỢP

CHẾ THUỐC CHO NGƯỜI ĐẠI-PHÁP VÀ NGƯỜI AN-NAM

Ed. MONTÈS

Quan Bào-chế hạng nhất, Hà-nội, phố Paul-Bert, số 84

HÓA-HỌC CHẤT

và các thứ thuốc bào-chế

THUỐC ĐAU MẮT

Hiệu BONNET-CARD, trị các thứ đau mắt

THUỐC SOLUTION R. của ông HOLBÉ để chữa a-phiện

SOLUTION R. HOLBÉ

2 $ 80 một chai

Theo luật mới — muốn dùng thuốc này phải xin đơn quan Đốc-tơ người Pháp thì mới có thể mua được.

Gouttes « MÉTHARSINATE »

1 $ 00 một lọ

Thuốc bổ sức: kém ăn-ngủ, mỏi mệt không muốn làm việc gì: dùng thuốc này hay lắm!

Mấy thứ bản-hiệu hay bán:

Các thứ thuốc nước đựng lọ kín để tiêm vào da như thuốc bổ CACODYLATE DE SOUDE

Thuốc tiêm gọi là 914, *trị bệnh Giang-mai*

Thuốc ho-gió SIROP PECTORAL *đặc-cả, sổ-mũi. Thuốc lao chỉ người lớn dùng được thôi*

Thuốc lậu hiệu MONTÈS

thuốc uống — 2 $ 90 lọ 30 viên

thuốc thụt — 0 $ 90 một chai

Chữa các chứng lậu: chẳng kỳ mới hay cũ: uống thuốc cachets antiseptiques và thụt thuốc bleuherricide của Bản-hiệu thì chắc khỏi. Thuốc này đã chữa được vô số người phải bệnh lậu.

Gouttes « VIRGINIE »

1 $ 00 một lọ

Trị những bệnh đàn bà như: Kinh nguyệt không điều, ... khi hành kinh đau đớn mình mẩy, như đau bụng, ... uống thuốc này đổi màu sắc lẫy lại màu tốt trong mình đã hao kém.

ĐỒ BUỘC THUỐC

ĐỒ DÙNG ĐỂ THÍ-NGHIỆM HÓA-HỌC

ĐỒ MO-SÊ

Kính-ảnh, đồ-ảnh, thuốc-ảnh hiệu LUMIÈRE và JOUGLA và giấy-ảnh, thuốc *Citrate* và thuốc *Bromure*

Bán cuộn và bán bao kín

Bán cất và bán lẻ

« THUỐC DÊRÊ »

0 $ 90 một chai 1/4 litre

Trị bệnh giang mai bất kỳ mới hay cũ. Đương thuốc 914 rồi thì nên uống thuốc này cho tiệt nọc! Dùng thuốc khác rồi cũng cần phải uống thuốc này thì mới chắc khỏi hẳn được! Thuốc này rất hay, rất quí: ai chẳng nọi gì đều có sinh ... lại ... sức cho người ... bệnh. Muốn dùng thuốc này trong một tháng thì nên mua một chai lớn litre. Giá có 3 $ 00 mà thôi.

Ancien Établissement TSANH-TSOI dit TRẦN-TÀI MẬU, Fondé en 1892

茂才陳

TÉLÉPHONE N° 687

TSANH-HAP-TSAO Frères, Successeurs

海東 防京

N° 161, Quai Canton — HAIPHONG

Chuyên nghề thầu khoán, làm cửa nhà và cầu cống

Bản đủ các thứ gỗ nguyên cây và gỗ sẻ các hạng gửi đi các nơi, có máy cưa (Scierie) làm thật nhanh và cẩn thận, và có đứng nhận bán xi-măng cho sở Cimenterie.

Làm đủ các hạng ống xây cống, dẫn thủy bằng xi-măng (buses en ciment).

Làm đủ các thứ chấn-song, tường-hoa, gạch-hoa để các mùi bằng xi-măng để lát nhà.

Làm đủ các thứ Sơn cửa nhà, Huile, Peinture, Verni, dầu Essence térébenthine, Colophane và Cire đóng chai.

Có be-cạn (bassin de radoub) cho thuê để chữa Tàu-thủy

Quý-khách ở xa cần dùng việc gì hay muốn mua thức gì, xin cứ viết thơ cho Bản-hiệu, hoặc chữ Tây, chữ Tàu chữ Annam, Bản-hiệu cũng xin trả lời ngay lập tức.

2093

CAFÉ, RESTAURANT HOTEL DES COLONIES

TRUNG-BẮC KHÁCH-SẠN

Chính-quán tại phố hàng Trống, số 80 ngay cửa Nhà-Thờ

Phụ-quán có vườn hoa rộng rãi, ở số 68 cũng phố ấy

Đủ các cách tiện-lợi và lịch-sự theo lối ăn ở của người Âu-châu

Bản-sạn thừa tiếp các qui-khách Tây-Âu và Đông-Á cũng một cách bình-đẳng, mà lại để tùy ý cho các ngài, người Nam-Việt hoặc người Trung-hoa, muốn ăn, ở, hoặc uống rượu chỗ biệt-tịch cũng được, và cũng một giá tiền.

Phụ-quán cũng có giấy nói trực tiếp với chính quán 2063

NGÀY NÀO CŨNG CÓ XE THƠ CHẠY

Công-ty PHẠM-VĂN-PHI

ĐƯỜNG YÊN-LÝ ĐI CHỢ HIẾU

Ở ga YÊN-LÝ chạy hồi 8 giờ rưỡi sáng sau chuyến xe lửa thứ nhất ở Bến-thủy và ở Vinh ra. Ở CHỢ HIẾU (Phủ Qui) đi hồi 3 giờ chiều đến ga Yên-lý vừa kịp chuyến xe lửa về Vinh và Bến-thủy.

Auto-Postale

ĐƯỜNG VINH VÔ HUẾ

Ở VINH đi hồi 4 giờ sáng đến Đông-hà vừa kịp chuyến xe lửa vào Huế. Ở ĐÔNG HÀ ra hồi 7 giờ sáng sau khi chuyến xe lửa thứ nhất ở Huế ra.

Công-ty chúng tôi xin trình qui-khách biết rằng kể từ mồng năm tháng giêng tây này, ngày nào chúng tôi cũng có xe chạy chở thơ và hành-khách ở ga Yên-Lý về Phủ-Qui và Phủ-Qui ra ga Yên-Lý. Ở Phủ-Qui có 3 phiên chợ Hiếu buôn bán sầm uất lắm, các qui-khách buôn bán ở đây đi lại có hàng-hóa gì xin cứ giao cho bản-ty chở, tính giá phải chăng.

Các qui khách đi lại đường Vinh-Đông-hà nên đi xe thơ thì được cẩn thận hơn, nhưng khi lấy vé nên có ý kẻo lầm đi vào xe khác. Muốn khỏi sự lầm ấy, xin liệt qui khách đánh giấy thép trước cho bản ty. Để khi bản ty nhận được giấy thép sẽ cho xe ra đón hay là cho người nhà đi đón.

Đường Yên-Lý đi chợ Hiếu thì đánh giấy thép ra PHẠM-VĂN-PHI Yên-Lý gare; — mà đường Vinh-Đông-Hà thì đánh giấy thép cho PHẠM-VĂN-PHI Đông-hà gare.

2012

Société des Phosphates du Tonkin

Bureaux et Usine à Haly-Haiphong

NÊN CẨN THẬN. — Chúng tôi kính trình các qui khách biết rằng chúng tôi mới bắt được mấy người nhà quê mua trả đem rà nhỏ đất cát để làm phốt-phát (phosphate) giả đổ bao và bán giá rẻ hơn giá Phốt-phát thật.

Bột phốt-phát thì bao giờ cũng nhỏ hơn các thứ bột khác, không có thứ bột nào nhỏ bằng.

Vậy các qui khách khi mua phốt-phát, đừng nên tham rẻ mà mua phải phốt-phát giả, và nên cẩn thật *dở bao phốt-phát ra xem*, nếu thấy bột không được nhỏ thì đừng nên mua.

Nếu mua Phốt-phát mà nghi hoặc là giả thì nên gửi mẫu đến cho chúng tôi thử xem. Song nếu ai bắt được người bán phốt-phát giả mà mách bảo cho chúng tôi biết, chúng tôi sẽ thưởng 20$00.

GIÁ PHỐT PHÁT. — Phốt phát bán tại nhà máy ở Haiphong giá như sau này:

28$00 một tấn (la tonne de 1000 kilos) hiệu « PH. 19 21 ».
32 . 00 — — hiệu « PH. S ».
30 00 — — hiệu « PH. K ».

Phốt phát hiệu « PH. 19.21 » để bón ruộng đất chua đất mặn

Phốt phát hiệu « PH. S » để bón ruộng đất ngọt. Bột phốt phát hiệu này thì nhỏ hơn bột phốt-phát hiệu « PH. 19 21 ».

Phốt phát hiệu « PH. K » để bón ruộng đất ngọt. Bón ruộng đất chua, đất mặn thì lại càng tốt lắm.

Phốt phát hiệu « PH. K » này là một thứ phốt phát chúng tôi mới chế ra có nhận lẫn mấy thứ bột Potasse (Bột-tạt) ở bên Tây đem sang.

Dùng thứ phốt-phát hiệu « PH. K » này mà bón các thứ rau (Légumes) nhất là Đậu cải thì thật là tốt lắm.

CÁCH DÙNG. — Mỗi một mẫu vải bốn bao là 200 cân tây vãi trước năm mười ngày rồi cấy cũng được hay cấy trước năm mười ngày rồi vãi phốt-phát cũng được.

MUA LẠI BAO KHÔNG. — Bao gai không (sac en jute vide) hễ còn lành lặn mà đem lại giả tại nhà máy ở Haiphong thì giá mỗi một cái là một hào chỉ (0$10). Nếu bao rách và hơi thủng thì chúng tôi không nhận nữa.

Các qui khách cần hỏi han điều gì nữa thì xin cứ lại nhà giấy chúng tôi tại nhà máy ở Hạ-Lý Haiphong, chúng tôi xin tiếp, hay gửi giấy đến cho chúng tôi xin sẽ giả lời ngay.

2035

N° 218

TÁI-SINH-DUYÊN

(Sự-tích Mạnh-lệ-quân)

NGUYỄN-ĐỖ-MỤC ***dịch thuật***

Lại nói chuyện vua *Thành-tôn* về cung, nghiêm cấm các nội-giam không ai được tiết-lộ, rồi lại đến thiên-điện ngồi phê-án. Vua *Thành-tôn* nghĩ thầm: đôi giầy thêu của *Lệ* thừa tướng đã ở tay trẫm, tất trẫm có thể đẹp duyên với nàng được. Trẫm được một người hiền-phi ấy thì bả lòng biết dường nào! Vừa rồi nàng bỗng thổ huyết, chỉ sợ có mệnh-hệ nào thì thật đáng tiếc!

Bấy giờ vua *Thành-tôn* trong lòng bối-rối, thủng-thỉnh đi bộ vào vườn thượng-uyển đến ngồi ở bên cạnh hồ sen, tựa hàng lan-can, rót rượu uống một mình, nhìn xuống dưới hồ, bỗng thấy có đàn lý ngư sắc vàng đang lượn ở trên mặt nước, vua *Thành-tôn* liền cầm bút đề một bài thơ tứ-tuyệt.

Thơ rằng (1):

Vua *Thành tôn* đề xong bài thơ, rung đùi đắc ý, lại đem đôi giầy thêu của *Lệ-minh-đường* ra mà ngắm nghía, chiều dài không đầy 2 tấc 8 phân. Nghĩ thầm: đóa hoa sen đang đơm hơi mưa kia, dẫu có bội phần tươi-tốt, nhưng cũng không đẹp bằng nét mặt *Lệ-quân-ngọc* vậy. Nghĩ vậy lại đề một bài thơ tứ-tuyệt khen *Lệ quân-ngọc*.

Thơ rằng (2):

Vua *Thành tôn* đề thơ xong lại nghĩ thầm: nếu trẫm được kết duyên với *Lệ-quân-ngọc* rồi, hai bên xướng-họa cùng nhau thì thật là ba sinh đã vẹn mười nguyện vậy. Nay hãy cất những bài thơ này để dành đến khi nào thảnh thơi, sẽ đưa cho nàng xem.

Vua *Thành-tôn* nghĩ thầm: *Lệ* thừa-tướng thật đã chính-trực vô tư, nên sau khi 3 ngày, nàng tự nhận là *Mạnh-lệ-quân* thì trẫm biết làm ra thế nào. Nhưng trẫm đối-đãi với nàng một cách ân-cần tử-tế như thế, chắc nàng cũng phải sinh lòng cảm kích, thế thì việc này nên chăng cũng chưa có thể biết trước được. Giả-sử không được nên việc thì trẫm cũng khiến cho nàng phải phục cái nhã ý của trẫm.

Vua *Thành-tôn* nghĩ vậy, mới sai nội-giám lấy nửa cân « Lão sơn nhân sâm » đem ban cho *Lệ minh-đường* để bồ dưỡng. Lại sai các quan thái-y phải đến thăm bệnh. Nội-giám vâng mệnh cưỡi thẳng, đi lấy nhân-sâm và gọi 4 viên thái-y đến tướng-phủ để thăm bệnh. Khi đến tướng phủ, giao nửa cân nhân-sâm và tuyên thị thánh-chỉ, *Lương* thừa-tướng rất lấy làm cảm-kích, sai mũ-ý vào báo với *Lệ-minh-đường*.

Nàng *Tô-hoa* thấy vậy bảo *Lệ-minh-đường* rằng:

— Thánh-thượng ân-cần tử-tế như thế thì bây giờ tiểu-thư định xử ra thế nào?

Lệ-minh-đường nói:

— Thánh-thượng dẫu ân-cần tử tế đến đâu, cũng uổng phí mà thôi, ta đành phải chịu uổng phí cái thâm ân ấy.

Nói xong, truyền các quan thái-y vào bắt mạch. Các quan thái-y bắt mạch xong, nói với *Lệ-minh-đường* rằng:

— Quan thừa-tướng chỉ vì uống rượu say quá, mà khí-huyết không được thư-triển, nhưng không hề chi.

Nói xong, liền kê một cái đơn thuốc rồi cáo từ lui ra. *Lệ-minh-đường* đứng dậy tiễn các quan thái-y. Khi các quan thái-y về rồi, *Vinh phát* chạy vào thư-phòng hỏi *Lệ-minh-đường* rằng:

— Bây giờ tiểu-thư tính ra làm sao cho tiện?

Lệ-minh-đường nói:

— Để ta còn nghĩ, ngày mai sẽ bàn.

Sáng hôm sau ngủ dậy, nàng *Tô-hoa* hỏi *Lệ-minh-đường* rằng:

— Tiểu-thư tính thế nào?

Lệ-minh-đường nói:

— Khi nào việc đến nơi, em sẽ xin nói, nhưng chỉ sợ *Lương* thừa-tướng nổi giận thì thật rất bất tiện.

Nàng *Tô-hoa* nói:

— Tôi xin hết sức kêu nài với nghĩa-phụ tôi cho được vô sự.

Lệ-minh-đường nói:

— Chị đã chịu hết sức kêu nài cho, chắc không hề chi.

Lại nói chuyện *Hoàng-phủ-kính* về phủ đem chuyện *Lệ-minh-đường* hạ lệnh « trục-khách » thuật cho vợ con nghe. *Hoàng-phủ thiếu-hoa* nghi hoặc mà rằng:

— Hoặc giả khám nghiệm thấy là nữ-lưu, cho nên thánh-thượng giáng-lâm để mưu sự ám-muội chăng. Con dẫu đang trong khi có bệnh, cũng xin cố gượng đi đến hỏi thăm, lại rủ *Mạnh-sĩ-nguyên* cùng đi, thử xem ra thế nào?

Sáng hôm sau, *Hoàng-phủ thiếu-hoa* sang mời cha con *Mạnh-sĩ nguyên* cùng đến tướng-phủ, giả cách hỏi thăm bệnh, để dò xem *Lệ-minh-đường* nói ra làm sao. *Mạnh-sĩ-nguyên* cũng nhân thấy vua *Thành-tôn* giáng lâm tướng-phủ, trong lòng nghi-hoặc. *Hàn* phu-nhân nghe được tin ấy thì bệnh cũ lại phát.

Cha con *Mạnh-sĩ nguyên* vội-vàng theo cha con *Hoàng phủ-kính* cùng kéo nhau sang tướng-phủ. Gặp bấy giờ *Lương* thừa-tướng đi vắng, thủ-môn-quan thông báo cho *Vinh phát* biết để vào bẩm *Lệ-minh-đường*.

Bấy giờ *Lệ-minh đường* đang cùng nàng *Tô-hoa* ngồi nói chuyện tại trong thư-phòng, *Vinh-phát* vào báo rằng:

— Thủ-môn-quan nói có cha con Vũ-hiến-vương và cha con *Mạnh* thượng-thư cùng đến hỏi thăm.

Lệ minh-đường nói:

— Mày bảo gia-tướng ra mời Vũ-hiến-vương cùng cha con *Mạnh* thượng thư ngồi ở nhà khách, rồi mời riêng một mình Trung-hiến-vương vào đây.

Vinh-phát vâng mệnh lui ra. Nàng *Tô-hoa* ngờ mà hỏi *Lệ minh-đường* rằng:

— Tiểu-thư định mời chàng vào đây để làm gì?

Lệ-minh-đường cười mà bảo rằng:

— Chị cứ nấp mà nghe trộm, tự-khắc biết rõ.

Nàng *Tô-hoa* lui ra phía ngoài phòng. Gia-tướng mở cửa giữa mời 4 vị đại-thần vào nhà khách, rồi pha trà uống. Khi uống trà xong, có gia-đồng vào bẩm rằng:

— Quan *Lệ* thừa-tướng tôi muốn mời riêng Trung-hiến-vương vào nhà trong để hỏi chuyện.

Hoàng-phủ-kính có ý nghi-hoặc, bảo *Hoàng-phủ-thiếu-hoa* rằng:

— Con vào nhà trong yết-kiến quan *Lệ* thừa-tướng.

Bấy giờ *Hoàng phủ thiếu-hoa* thân thể hãy còn yếu-đuối, hai tên gia-đồng đỡ chàng tiến vào. *Lệ-minh-đường* đứng ở ngoài hiên để nghênh-tiếp, *Hoàng phủ thiếu-hoa* toan sụp lạy, *Lệ-minh-đường* gạt đi mà bảo rằng:

— Niên-huynh mới khỏi bất-tất phải thủ lễ.

Nói xong liền dắt vào trong thư-phòng. *Hoàng phủ thiếu-hoa* mời *Lệ-minh-đường* ngồi trên, rồi tự mình ngồi ở một ghế bên cạnh. *Vinh-phát* pha trà. *Lệ-minh-đường* bảo *Hoàng phủ thiếu-hoa* rằng:

— Ngày trước niên-huynh mạo-tấu tôi là nữ-lưu, thánh-thượng đã có ý quở-trách...

(Còn nữa).

(1-2) Cũng xin khất đến khi xuất-bản bộ « *Tái-sinh-duyên* » này sẽ dịch. Vì những bài thơ hay, không thể dịch vội được.